

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33^E JAARGANG.

WOENSDAG 4 AUGUSTUS 1948

No. 1630

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

BERICHT.

De redactie heeft de heer H. E. Wincott, hoofdredacteur van „The Investors' Chronicle” te Londen, bereid gevonden om maandelijks een „London Letter”, uitsluitend voor „E.-S.B.”, te schrijven. In dit nummer wordt de reeks geopend.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	603
Sommaire, summaries	603
De Nederlandse katoenindustrie en de Benelux door Joan Gelderman	604
De vrachtenmarkt door C. Vermey	606
De wereldpositie van suiker (II) door Th. C. Geudeker	608
Ingezonden stukken:	
De producent met betrekking tot de afzet van groente, fruit en vis door P. Kuiper en F. R. Ommering, met naschrift van A. G. U. Hildebrandt	610
London Letter door Harold Wincott	613
Boekbespreking:	
Wilhelm Röpke, „Die Krise des Kollektivismus”, bespr. door Prof. G. Gonggrijp	615
Aantekening:	
Bilateralisme en multilateralisme in het Europese betalings- verkeer	616
Internationale notities:	
De stijging van het Amerikaanse prijspeil	616
Devaluatie van de Mexicaanse dollar?	617
Geld- en kapitaalmarkt	617
Statistieken:	
Bankstaten	618
Productie en export van natuurrubber	619
Wisselkoersen	619

DEZER DAGEN

heeft men zich in de grote vakantie geworpen. De bevolking wordt, in tegenstelling tot de gedachte van de vacantijspreiding, kortstondig herverdeeld. Te verwoeder wil men dit jaar de verstrooiing tegemoet, omdat het een voorwendsel geeft de berichten, met uitzondering van het

weerbericht, te schuwen. „De gebeurtenissen van den dag, met al hare wisselvalligheid, met al den angst en kwelling, die zij aanbrengen” als aanleiding tot reizen, Jacob Geel trok de conclusie al in 1830.

Werd het ook degenen, die zelf de kern van de berichten zijn, te zwaar? Zelfs Molotov bleek met vakantie. Maar hij kwam terug en was zo opgefrist, dat hij de afzonderlijke vertegenwoordigers van de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk, naar hem toe gereisd met een nota over Berlijn, te woord kon staan. Zoals ook Stalin deed. De aansluiting was, ondanks de oorspronkelijke vertraging, voortreffelijk. Thans is het wachten, of, in welhaast officiële diplomatieke beeldspraak, één der partijen alsnog de bus heeft gemist.

Dit heeft, op economisch terrein, de Britse minister Sir Stafford Cripps voor zijn land willen voorkomen. Met de administrateur van het hulpprogram voor Europa arrangeerde hij een gemeenschappelijke Amerikaans-Engelse commissie om de Britse industriële productiviteit te verhogen. Zijn poging, althans één sprintnummer van de Amerikanen te winnen door het nieuws meteen op een persconferentie te Parijs bekend te maken, bekwam hem slecht. Het Britse Parlement hoonde een weinig. Ten dele uit gekrenkte trots, een bekend verschijnsel bij als sportief bedoelde gebeurtenissen; ten dele in de geest van Pieter Langendijk's Sanche Pance: „Hij kan ligt knippen die een lap heit met een schaar”. Ook dit vat men inmiddels reeds luchtiger op.

Kan men dit ook doen ten aanzien van de uitlatingen van Hoffman ná zijn besprekingen te Parijs? Onder kleine aanmoedigende zinnnetjes, zoals men die uit tegen stationwaarts zeulende kinderen, die mede hun deel van de bagage moeten dragen, schuilt een felle tik. De individuele staatslieden waren zo gepreoccupeerd met hun eigen landen, dat „they had not got down to the real business of considering the European economy as a whole”. Het blijft, zelfs statistisch, een grote kunst om van plannen een plan te maken. Er is nog geen sprake van, dat het spoorboekje voor het Europees herstel gereed is, laat staan, dat de zaak loopt.

Zo valt de nadruk alweer niet op het rusten, maar op het voortbrengen. Dat dacht ook President Truman, die de Amerikaanse volksvertegenwoordiging van haar vakantie- en politieke reizen deed terugkomen. Hem kon de snelle vaart der Amerikaanse reële indices geen voldoening geven, omdat de indices aan de geldzijde het motto der Olympische Spelen volgden: „citius, altius, fortius”. Sneller, hoger en krachtiger nog dan de opstoot van het prijspeil zou volgens hem echter het ingediende anti-inflationistische wetsontwerp werken. Het ziet er niet naar uit, dat de volksvertegenwoordiging in deze met hem mee zal gaan.

Zal de Nederlandse politicus, die thans opdracht heeft een kabinet voor de dag te brengen, een reisgezelschap kunnen verzamelen? „Voortbrengen schijnt onderhoudend en eene altoos vloeyende bron van genoegen”; Jacob Geel was wel een spotter.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

★
OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

★
Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

★
World wide circulation

★
Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31. A limited number of this
Supplement remain for sale.*

LONDON: 751 CANNON STREET, E.C. 4

Behandeling van alle
bankzaken

* * *
Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS
AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT · BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Een IMPORT-Nummer van „Groothandel”

*In deze tijd van export is het gewenst er de nadruk op
te leggen dat het doel van export altijd is: IMPORT!*

In het kader van de periodiek verschijnende extra
uitgaven van „Groothandel” zal BEGIN SEPTEMBER
(dus juist voor de opening van de Najaarsbeurs) een
extra nummer verschijnen, dat een overzicht zal
geven van de import IN Nederland, gerubricerd
over de verschillende branches.

Om de uitwerking van dit nummer zo veel mogelijk
te bevorderen, zal gezorgd worden voor een ruime ver-
spreiding onder ALLE belanghebbenden in Nederland.
Bovendien zijn — wat het advertentie-gedeelte be-
treft — talrijke ondernemingen in het buitenland van
de verschijning van dit nummer op de hoogte gesteld,
zodat de verwachting gewettigd is, dat deze uitgave vele
advertenties van buitenlandse exporteurs zal bevatten.

Importeurs en agenten van buitenlandse huizen, welke
eveneens nadere inlichtingen over het advertentie-
gedeelte van het Import-numme: wensen te ontvangen,
gelieven te schrijven aan de uitgevers:

Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij

H. A. M. ROELANTS

Postbus 42 · Schiedam · Telefoon 69300

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Joan Gelderman, *De Nederlandse katoenindustrie en de Benelux.*

In de katoenindustrie zijn er enkele verschillen tussen Nederland en België. De Belgische spincapaciteit is meer dan $1\frac{1}{2}$ × de Nederlandse, de weefcapaciteit is ongeveer gelijk; België heeft daarom steeds een grote garexport, Nederland moet importeren. Wat de uitvoer betreft heeft België gunstiger cijfers voor de landen met een Europese bevolking, Nederland concentreert zich meer op de landen met een tropisch klimaat. Voorts heeft de Belgische katoenindustrie zich sneller kunnen herstellen dan de Nederlandse, terwijl de Belgische prijzen, althans in 1947, hoger waren dan hier te lande. Op velerlei gebied vullen de Belgische en de Nederlandse katoenindustrie elkaar nuttig aan; daarnaast zijn er gebieden van concurrentie.

Wil op 1 Januari 1950 de vrije handel der Benelux-partners een feit worden, dan verdient het thans voor Nederland aanbeveling niet te lang te wachten met opheffing dan wel belangrijke verzachting der binnenlandse beperkingen op textielgebied. Hiertegen zijn ongetwijfeld bezwaren aan te voeren; anderzijds wordt, bij vrijheid tussen de partners, de binnenlandse markt in afzetcapaciteit verdubbeld. Gezonde concurrentie kan voor beide partijen nuttig zijn.

C. Vermey, *De vrachtenmarkt.*

Gedurende het eerste halfjaar 1948 bewogen de vrachten zich over het geheel nog op een dusdanig peil, dat redelijke reisoverschotten konden worden verkregen. Indien de reders thans enige reserve in acht nemen, schuilt de oorzaak niet zozeer in pessimisme, t.a.v. de vermoedelijke ontwikkeling van het vrachtenpeil als wel in de nog steeds stijgende kostprijselementen. De bouwvoorwaarden voor nieuwe schepen zijn reeds zeer hoog geworden, waardoor bij nieuwbouw grote eisen aan de liquiditeit der rederijen worden gesteld; de afschrijvingen drukken zwaar, te meer waar de fiscus het beginsel der vervangingswaarde niet erkent; de scherpe stijging der exploitatiekosten baart zorg; de langere reisduur (langdurig opentocht in tal van laad- en loshavens) verkleint de reisoverschotten. Het zijn deze overwegingen, die bij de beoordeling der toekomstige ontwikkeling tot voorzichtigheid manen. Op de tankvrachtenmarkt vond inmiddels vroeg in het voorjaar 1948 een duidelijke omslag plaats; hier behoort de uitgesproken hausse voorshands tot het verleden.

Th. C. Geudeker, *De wereldpositie van suiker (II).*

Het overzicht van de Europese suikerpositie — zie voor het eerste gedeelte ons nummer van de vorige week — wordt in dit artikel afgesloten. In Nederland werd vóór de oorlog de totale behoefte ad 315.000 ton voor $\frac{2}{3}$ uit eigen productie gedekt; voor het lopende jaar wordt de bietsuikeropbrengst op 200.000 ton geraamd. De verlaging van de richtprijs t.o.v. 1947 heeft de uitzaai ongunstig beïnvloed. Uit het oogpunt van de suikerprijs was deze verlaging niet gemotiveerd: Nederland eet zeer goedkope suiker, ondanks de buitengewoon hoge accijns, die erop drukt. In het kader van de te Chateau d'Ardennes besproken volledige economische unie met België/Luxemburg kunnen de hier te lande bestaande suikerregelingen niet worden gehandhaafd. Grote veranderingen, o.a. een prijsverhoging van suiker, zijn daarom op til.

In België — waar per 1 October a.s. de suikerrantsoenering zal worden afgeschaft — ontvangen de boeren een veel hogere prijs voor hun bieten dan in ons land; de boerenprijs wordt rechtstreeks bepaald door de wereldprijs van suiker.

SOMMAIRE.

Joan Gelderman, *L'industrie hollandaise de coton et le Benelux.*

Les gouvernements des pays Benelux ont décidé de réaliser l'union complète à partir du 1er Janvier 1950. Quant à l'industrie de coton, la Hollande fera mieux de commencer bientôt à radoucir (si possible supprimer) les restrictions de textiles. En cas de commerce libre entre les participants Benelux, le marché intérieur se doublera en capacité de débit; la concurrence saine peut être utile aux deux parties.

C. Vermey, *Le marché de l'affrètement.*

Pendant le premier semestre 1948, les frets restaient en général sur un niveau satisfaisant. Vu que les prix augmentent continuellement, les chargeurs se méfient un peu de l'avenir. La hausse prononcée au marché de transport-citerne appartient au passé; il y a quelques mois on apercevait une baisse considérable.

Th. C. Geudeker, *La position mondiale du sucre (II).*

En ce qui concerne les projets à réaliser au sujet d'une union économique Benelux à partir du 1er janvier 1950, les réglementations sucrières actuelles ne peuvent être maintenues. Par conséquent la Hollande doit augmenter le prix du sucre. En Belgique le prix de betteraves à sucre est en ce moment bien plus élevé qu'en Hollande.

SUMMARIES.

Joan Gelderman, *The Dutch cotton industry and Benelux.*

The Governments of the Benelux countries are intending to realize the complete economic union from January 1st, 1950. Therefore it would be a good thing if the Netherlands made an early start with abolishing the existing restrictions on textile production and distribution. Realization of the economic union means doubling the capacity of the home market.

C. Vermey, *The freight market.*

During the first half year 1948 freight rates generally remained on a satisfactory level. Building costs and running expenses, however, are still rising so that ship-owners appear to be rather reserved with regard to future developments. Some months ago a sharp downward movement occurred on the tanker freight market. For the time being boom conditions in this sector belong to the past.

Th. C. Geudeker, *The world sugar position (II).*

In connection with the plan to realize the complete Benelux economic union from January 1st 1950, the existing sugar regulations in the Netherlands cannot be maintained. It is to be expected that the Netherlands will have to raise the home price for sugar. At present Belgian farmers receive a much higher price for sugarbeets than their Dutch colleagues.

DE NEDERLANDSE KATOENINDUSTRIE EN DE BENELUX.

De Nederlandse textielindustrie mag zich sedert de bevrijding in een zeer grote belangstelling van de zijde van de Nederlandse bevolking verheugen. Dit vindt niet alleen zijn oorzaak in het feit, dat men allerwege beseft, dat de deviezen, die de textieluitvoeren ons brengen, dringend nodig zijn, doch vooral omdat de textielschaarste in ons leeggeroofde land ook nu nog zo groot is, dat men reikhalzend verlangt naar een enigszins ruimere voorziening voor de eigen bevolking. Het is dan ook de bedoeling van schrijver dezes om, alvorens over te gaan tot de bespreking van de invloed van de Benelux-verdragen op de Nederlandse katoenindustrie, eerst een kort overzicht te geven van de tegenwoordige toestand van deze industrie.

Bij de bevrijding in April/Mei 1945 was practisch de gehele industrie stil gelegd en waren bijna alle voorraden uitgeput. Wel hadden de Brabantse fabrieken in het voorjaar van 1945 de fabricage op bescheiden schaal kunnen hervatten, doch de voorziening van grondstoffen en steenkolen was zo beperkt, dat deze productie nog van zeer weinig betekenis was. In Twente waren door oorlogsgeweld, vooral in Hengelo (O.) en Enschede, verschillende fabrieken beschadigd en voor de katoenspinnerijen kon het daaruit ontstane productievermogen op ruim 10 pCt worden getaxeerd. Waar toch de capaciteit der Nederlandse katoenspinnerijen ook in de vooroorlogse jaren al onvoldoende was om in de Nederlandse garensbehoefte te voorzien, bleek dit productieverlies een ernstig beletsel te zijn voor een spoedige hervatting van de normale productie.

Uit de cijfers over 1945 blijkt trouwens, dat het met de productie niet meeviel. Het duurde enige maanden alvorens voldoende ruwe katoen aanwezig was om de spinnerijen te doen draaien. Ook de kolenvoorziening was gedurende 1945 nog zeer precair en het gebrek aan geschoolde arbeiders ernstig, ook al omdat het aantal jeugdige personen, dat beschikbaar bleek, zeer tegenviel. Sedertdien is daarin wel enige verbetering gekomen, doch ook thans is er in de gehele katoenindustrie niet alleen groot gebrek aan jongens, maar ook en nog veel meer aan meisjes.

Is de productie over 1945 dus niet van veel betekenis, in de loop van 1946 is de toestand geleidelijk verbeterd, terwijl ook 1947, wat productie betreft, tegenover het voorafgaande jaar weer grote vooruitgang vertoont.

Als men de cijfers van het garensverbruik in de katoenweverijen nader bekijkt, blijkt zulks ook volkomen. Dit verbruik van katoenen garens bedroeg nl. in:

1938	52.000 ton
1939	57.000 „
1945	2.500 „
1946	26.000 „
1947	37.000 „

Een groot verschil met België, waar de industrie zich niet alleen veel sneller kon herstellen, maar waar ook het verbruik van de vooroorlogse jaren reeds belangrijk werd overtroffen. Het verbruik van katoenen garens in de weverijen daar te lande bedroeg nl. in:

1938	50.000 ton
1945	30.000 „
1946	52.000 „
1947	66.000 „

Deze cijfers geven wel een heel ander beeld dan de Nederlandse cijfers en het is dan ook volkomen duidelijk, dat, zelfs met een behoorlijke export, aan de textielschaarste in België veel eerder een einde is gekomen dan bij ons.

De export van manufacturen uit Nederland had over 1946 nog niet veel te betekenen en ook gedurende 1947

werd deze export nog beperkt door de desbetreffende bepalingen van het Rijksbureau voor Textiel. Tot 6 September 1947 mocht men van katoenen weefsels niet meer uitvoeren dan 10 pCt van het basisgarensverbruik. Op 6 September 1947 werd dit percentage verhoogd tot 30 pCt en per 27 December 1947 werden alle beperkende bepalingen opgeheven.

De uitvoer van katoenen en kunstzijden manufacturen bedroeg in:

1938	— 20.682 ton	ter waarde van	f 37,9	miljoen
1939	— 17.723	„ „ „ „	„ 32,4	„
1946	— 3.085	„ „ „ „	„ 26,4	„
1947	— 10.068	„ „ „ „	„ 87,9	„

Van de uitvoer van katoenen manufacturen ging in 1946 52 pCt en in 1947 31 pCt naar Nederlands-Indië, terwijl deze percentages in 1938 en 1939 resp. 75 pCt en 72 pCt bedroegen. Bij de beoordeling van deze cijfers moet men in aanmerking nemen, dat door de contingenteringen in 1938 en 1939 de invoer in Nederlands-Indië van Nederlandse manufacturen sterk werd gestimuleerd. Wel heeft men daar na de bevrijding ook getracht zoveel mogelijk in Nederland te kopen, doch de productie van het hoofdartikel voor deze export, de gebleekte cambrics, werd door gebrek aan fijne garens sterk geremd, terwijl voor de grovere artikelen op verschillende andere overzeese markten door het overal heersende grote textieltekort en door de uitschakeling van de vroegere Japanse concurrent zeer mooie prijzen waren te bedingen: De export van katoenen weefsels naar andere markten dan Nederlands-Indië heeft dan ook in 1947 vrijwel het vooroorlogse peil bereikt, nl. 5.890 ton, tegen 5.725 ton in 1938 en 6.787 ton in 1937, terwijl deze export in 1948 de vooroorlogse cijfers waarschijnlijk vrij belangrijk zal overtreffen. Bij de nadere beschouwing van deze cijfers blijkt, dat de export naar Europese landen enigszins is afgenomen. De zeer sterke vermindering van de afzet naar Groot-Brittannië werd nl. slechts gedeeltelijk gecompenseerd door een grotere afzet naar België, Zweden en Zwitserland. De afzet naar het Westelijk halfrond is verminderd, die naar de Aziatische markten buiten Nederlands-Indië is vrij stabiel gebleven, doch de uitvoer naar Afrika, die ongeveer het dubbele bedraagt van 1938, doch nog beneden die van 1937 blijft, geeft een minder eenzijdig beeld dan vroeger, toen deze uitvoer hoofdzakelijk op Brits West-Afrika was geconcentreerd. Ook de uitvoer naar Australië en Nieuw-Zeeland geeft gunstige cijfers en het ziet er wel naar uit, dat ook 1948 een naar bestemming zeer gedifferentieerde uitvoer van katoenen manufacturen zal brengen.

Bij een vergelijking van de toestand van de Nederlandse textielindustrie met de Belgische industrie moet men wel rekening houden met het grote structurele verschil in beide landen. Als men ruwweg aanneemt, dat in totaal de Belgische textielindustrie bijna tweemaal zo groot is als de Nederlandse, stuit men toch ook weer op grote verschillen.

In de katoenindustrie is de spincapaciteit in België meer dan 1½ maal de Nederlandse, terwijl de weefcapaciteit ongeveer gelijk is. Het gevolg is dus, dat België steeds een grote export van katoenen garens heeft, terwijl men in Nederland een tekort heeft, dat door import moet worden aangevuld. Ook in de wol- en jute-industrie vindt men dezelfde toestand: een Nederlandse industrie, die slechts gedeeltelijk in de behoefte aan garens kan voorzien, en een Belgische industrie, die een gedeelte van de garensproductie kan exporteren.

Verder moet men rekening houden met het feit, dat België reeds in September 1944 werd bevrijd en de industrie daar dus veel vlugger op gang kwam dan hier in Nederland. Dit blijkt ook uit de productiecijfers over 1947, die aantonen, dat in dat jaar de productie van de Belgische katoenspinnerijen, 94.000 ton had bedragen tegen 91.700 ton in 1937. De export van garens over 1947 bedroeg 8.300

ton (waarvan 3.000 ton naar Nederland) tegen 12.920 ton in 1937. De export voor katoenen manufacturen in België bedroeg in 1947 ruim 22.000 ton tegen bijna 37.000 ton in 1937, zodat men dan ook thans in België klaagt over te kleine exporten en een te overvloedige voorziening van de binnenlandse markt. Als men ook de uitvoercijfers voor de verschillende landen van bestemming nader bekijkt, komt men wel tot de conclusie, dat de Belgische industrie in haar producten heel anders georiënteerd is dan de Nederlandse industrie. De Belgische uitvoer naar de drie Scandinavische landen bedroeg nl. in 1947 ruim 6.000 ton, terwijl Nederland naar deze landen slechts 1.121 ton uitvoerde, waarvan nog 648 ton naar Zweden. Het feit, dat Nederland geen landbouwproducten van Denemarken kan importeren, remt bijv. zeer de uitvoer van katoenen manufacturen naar dit land, dat vroeger tot onze goede klanten behoorde. De Unie van Zuid-Afrika nam van België 2.450 ton, tegen 252 ton van Nederland. In het algemeen zijn de uitvoercijfers van België gunstiger voor de landen met een Europese bevolking, terwijl de Nederlandse uitvoer zich meer concentreert op de landen met een tropisch klimaat.

Bovendien moet men rekening houden met het feit, dat de Belgische prijzen, tenminste in 1947, over het algemeen hoger waren dan de Nederlandse en dat men in België exporteerde in een harde valuta, die waarschijnlijk in de Scandinavische landen gecompenseerd kon worden door een uitvoer uit die landen naar België, doch die in verschillende andere landen een groot bezwaar bleek op te leveren. Voor de Nederlandse industrie was de positie op dit gebied veel gunstiger, daar men in guldens of sterling kon exporteren en deze valuta's voor vele overzeese kopers weinig moeilijkheden opleverden. Toch zal men de vraag mogen stellen, of deze geforceerde uitvoer van katoenen manufacturen uit Nederland ten slotte zoveel voordeel oplevert voor onze deviezenpositie, als men oppervlakkig wel zou menen.

Door de bestaande textieldistributie in het binnenland schept men een kunstmatige textielschaarste, waardoor de invoer van manufacturen wordt gestimuleerd. Deze invoer geschiedt in de regel tegen veel hogere prijzen dan de in Nederland vastgestelde limites en zijn zelfs dikwijls hoger dan de hier te lande bedongen exportprijzen voor gelijksoortige artikelen. Toch blijft men deze manufacturen invoeren, omdat de handel bij het tegenwoordige systeem van prijsvorming deze hogere prijzen mag doorberekenen en bij de bestaande schaarste het publiek deze hogere prijzen ook betaalt.

Men kan natuurlijk het argument gebruiken, dat wij in Nederland nog steeds teveel consumeren en dat het herstel alleen bereikbaar is door de consumptie zoveel mogelijk in te perken. Theoretisch is zulks volkomen juist, doch als men ziet, welke lekkages er ook bij het tegenwoordige distributiesysteem nog bestaan en tot welke verkeerde praktijken op allerlei gebied dit systeem aanleiding geeft, komt de vraag wel eens op, of het niet tijd wordt de binnenlandse beperkingen zoal niet geheel op te heffen, dan toch zeker belangrijk te verzachten.

Zulks zou zeker in het begin tot een groter verbruik leiden, doch in verband met de nog steeds zeer hoge prijzen zou dit waarschijnlijk meevallen, terwijl het ook zeer goed mogelijk is, dat de grotere vraag naar textielgoederen een vermindering van de vraag naar andere, minder nuttige artikelen tengevolge zou hebben. Ook zou zeker de invoer van buitenlandse manufacturen verminderen, waardoor ook onze deviezenpositie zou verbeteren, al moet men daarbij niet vergeten, dat bij het systeem der bilaterale handelsverdragen deze invoer soms onvermijdelijk is. Het resultaat van enkele van deze handelsverdragen voor onze nationale economie lijkt dan ook oppervlakkig wel eens gunstiger dan het inderdaad is.

Als rechte met 1 Januari 1950 de vrije handel met de andere Benelux-partners een feit zal worden, zal men hier

toch wel zover moeten komen. Het is dus wel aan te bevelen daarmede niet te lang te wachten, vooral omdat deze nieuwe toestand, behalve vele voordelen, toch ook allerlei nieuwe moeilijkheden zal brengen. Want al vullen de Nederlandse en de Belgische textielindustrie elkander op velerlei gebied nuttig aan, zo krijgt men er toch ook een concurrent bij, die zeker voor verschillende Nederlandse bedrijven weer moeilijkheden zal opleveren. De Nederlandse katoenwever, die niet meer met gebrek aan garens zal behoeven te kampen en deze in België zal kunnen kopen, misschien wel tegen lagere prijzen dan de Nederlandse, zal het niet prettig vinden als zijn Belgische concurrent hem bij zijn klanten onderbiedt met lagere prijzen of een beter assortiment. Toch zal men dergelijke bezwaren niet te tragisch moeten opnemen en ook rekening moeten houden met het feit, dat de binnenlandse markt in afzetcapaciteit verdubbeld wordt en men dus op allerlei gebied ook grotere mogelijkheden krijgt. De Nederlandse textielindustrie is in technisch opzicht zeker niet de mindere van de Belgische en een gezonde concurrentie kan voor beiden nuttig zijn. De hierboven genoemde cijfers tonen trouwens wel aan, dat beide industrieën steeds een groot gedeelte van hun productie geëxporteerd hebben en zulks zal zeker ook in de toekomst nodig zijn.

Over de mogelijkheden van deze export kan men thans moeilijk een oordeel geven. De Japanse concurrentie, die tot nu toe vrijwel uitgeschakeld was, begint weer te herleven, al schijnt het wel, dat de omvang van deze export voorlopig nog lang niet de vooroorlogse cijfers zal bereiken.

Ook Italië begint zich meer op de export van katoenen en kunstzijden manufacturen toe te leggen, terwijl de Duitse industrie in Trizonia op aandrang van de bezettingsautoriteiten op verschillende markten reeds moeite doet.

Verder is er nog allerlei een neiging in de productielanden van ruwe katoen om de vestiging of uitbreiding van een eigen katoenindustrie te stimuleren. Zulks is bijv. niet alleen het geval in Zuid-Amerika, maar ook in Turkije en Egypte en verder in Pakistan, waar de verhouding met India verré van goed is en het katoenproducerende Pakistan een groot gedeelte van deze grondstof zelf wil verwerken in plaats van deze naar de fabrieken in India te dirigeren. Men moet bij al deze berichten echter rekening houden met het feit, dat de stichting van een katoenindustrie niet zo heel vlug gaat en bovendien de tegenwoordige prijzen van gebouwen en machines zo hoog zijn, dat een dergelijke industrie zeker niet heel goedkoop zal kunnen produceren. Toch zal men in de Benelux-landen waakzaam moeten blijven. De tegenwoordige prijzen op de wereldmarkt zullen zeker niet van blijvende aard zijn en op de duur zullen slechts die bedrijven zich kunnen handhaven, die zorgen, dat zij zowel technisch alsook wetenschappelijk op de hoogte van hun tijd blijven. Dat daarbij de basis van een binnenlandse markt met 20 miljoen consumenten gunstig zal werken, behoeft geen nader betoog en de technische uitrusting van de katoenindustrie, zowel in België alsook in Nederland, is wel van die aard, dat zij in dat opzicht zeker tegen de meeste andere landen zal kunnen concurreren.

Over de productiekosten in de eerstvolgende jaren is natuurlijk nog weinig te zeggen. De Nederlandse lonen zijn door de subsidies op het levensmiddelenpakket uiteraard aan de lage kant, doch vele andere kosten zijn hier door onze prijzenpolitiek, die allerlei diensten en marges regelt en daardoor bij de handhaving van de schaarste van de maximumkosten tevens minimumprijzen maakt, zeker bij een grotere productie en vrijere concurrentie voor verlaging vatbaar. Ook de kosten van de Rijksbureaux en van de Dienst voor de Prijsvorming zijn zeer hoog en deze instanties onttrekken met hun verschillende controleorganen vele bekwame krachten aan het bedrijfsleven. Bovendien moet men niet vergeten, dat al deze organisaties de neiging hebben weer contra-organisaties van het bedrijfsleven zelf te verwekken, waardoor de kosten en

de hoeveelheid improductieve arbeid opnieuw verhoogd worden. Deze organisaties waren na onze bevrijding onvermijdelijk om een billijke verdeling van grondstoffen en levensbehoeften mogelijk te maken, al kan men natuurlijk van mening verschillen over de vraag, of bij de uitvoering het doel niet hier en daar voorbij is gestreefd. Het zal nu heel wat overleg en moeite kosten om de inkrimping van onnodig en schadelijk gebleken overheidszorg te bewerkstelligen en, daardoor de verdere gezondmaking van ons bedrijfsleven te bevorderen, waarmede toch een groot nationaal belang wordt gediend.

Oldenzaal.

J. G.

DE VRACHTENMARKT.

Ingrijpende wijzigingen hebben zich gedurende het eerste halfjaar 1948 op de vrachtenmarkt niet voltrokken. Ondanks verschillende factoren, die de exploitatierekening bij voortduring ongunstig beïnvloeden en waarop reeds eerder de aandacht werd gevestigd, bewogen de vrachten zich over het geheel nog op een dusdanig peil, dat redelijke reisoverschotten konden worden verkregen. Indien al van een zich geleidelijk voltrekkende wijziging in het algemeen beeld kan worden gesproken, dan dient gewezen op de toenemende invloed, die de zich steeds duidelijker aftekenende verarming allerwegen, het tekort aan dollars en de remmende werking van de vele en velerlei belemmeringen, die het ruilverkeer op zijn weg vindt, ook op het internationale scheepvaartbedrijf uitoefent.

Het ware nochtans onjuist te menen, dat het gezamenlijk complex dezer ongunstige factoren tot een kentering op de vrachtenmarkt zou hebben geleid. Indien de reders met betrekking tot de gang van zaken al gereserveerd zijn, dan schuilt de oorzaak niet allereerst in pessimisme ten aanzien van de vermoedelijke ontwikkeling van het vrachtenpeil, waaromtrent overigens voorspellingen onvruchtbaar zijn, maar veel meer in kostprijsvormende factoren, welker trend zich bij voortduring in voor reders ongunstige zin ontwikkelt. De ononderbroken stijging der bouwrijzen, die een zodanige hoogte hebben bereikt, dat verschillende reders (en dit geldt in het bijzonder voor de rederijen, welke de algemene vrachtvaart uitoefenen) er de voorkeur aan geven met het plaatsen van bouwcontracten te wachten, is slechts een der problemen, waarmede de reder wordt geconfronteerd.

Hierbij komt, dat de uiteindelijke bouwrijzen een onbekende factor is. Terecht heeft de president commissaris der Ellerman Lines, een der belangrijkste en meest kapitaalcrachtige Engelse rederijen, er ter gelegenheid van de tewaterlating van de „City of Exford” op gewezen, dat de huidige toestand voor de reders-opdrachtgevers in hoge mate onbevredigend is. Zijn uitlatingen zijn zowel typerend als illustratief voor de bestaande verhoudingen. „In bygone ages, the shipowner was generally referred to as a merchant adventurer. To-day, while he may no longer be a merchant, he is very much an adventurer. Here we have to-day two ships in this Clydebank shipyard and we do not know what they are going to cost us. An extraordinary state of affairs! All we have as a guide is the estimated figure of what the ships ought to cost at the time we placed the order. The time taken to build a ship is far too long and during that period all sorts of alterations take place in working hours, prices of raw materials etc. which have the effect of putting up the price. In other words, we are buying an article the ultimate cost of which can be calculated in millions of pounds without knowing what we are going to pay. If the final cost of the ship is hundreds of thousands of pounds more than the original estimate and there are ten ships concerned, there is an additional one million pounds to be found — almost the price of two more ships”.

Afgezien van de hoge eisen, welke de bouw van nieuwe

schepen aan de liquiditeit der rederijen stelt, vorderen de afschrijvingen zeer aanzienlijke bedragen, die te zwaarder drukken waar de fiscus — zie de recente jaarverslagen onzer grote rederijen — van de bedrijfsresultaten een belangrijk deel opeist en vooralsnog weigert het beginsel der vervangingswaarde te erkennen en zodoende de interne financiering der ondernemingen te vergemakkelijken. Daarnaast baart de scherpe stijging der exploitatiekosten — gages, proviand, dek- en machinekamerbehoeften, assurantie, brandstoffen, reparaties etc. — grote zorg. De langere reisduur, gevolg van veelvuldig voorkomend langdurig oponthoud in tal van laad- en loshavens — met nadruk dient gereleveerd, dat de Nederlandse havens in dit opzicht een zeer gunstige uitzondering vormen en door de Engelse reders vaak als navolgenswaardig voorbeeld worden geciteerd — is mede van nadelige invloed op de reisoverschotten.

Het zijn deze overwegingen, die bij de beoordeling der toekomstige ontwikkeling tot voorzichtigheid manen. Vermeldenswaardig zijn in dit verband de opmerkingen ter jongste jaarvergadering van Clan Line Steamers Ltd. door de voorzitter, Lord Rotherwick, gemaakt: „It is difficult at any time to form an accurate opinion with regard to future prospects and even more so in the unsettled conditions which exist to-day. I must draw your attention, however, to certain factors which have to be taken into account in assessing the probable trend of future earnings. With the advent of Marshall aid, it appears that for some time to come goods will be moved about the world, which, of course, is the prerequisite of shipping prosperity. Against this, however, costs continue to rise in all directions, coal and oil bunkers, wages, repairs, port-charges etc. In addition to the direct costs of running the vessels, the extra capital required and loss of freight earnings owing to delays in port are material factors. Competition is bound to increase and already we are feeling the effect of changed circumstances in India. There is still no sign of a decrease in building costs; in fact, they continue to rise”. Een beknopte samenvatting zoals men ziet van hetgeen enigszins uitvoeriger door mij reeds eerder werd betoogd.

Het eerste semester stond voor de Engelse scheepvaart in het teken van grotere bewegingsvrijheid. Nadat het ingang van 1 Januari jl. een aantal vrachtverhogingen voor regeringsladingen waren toegepast — verhogingen die noodzakelijk waren in verband met de stijging der prijzen voor bunkerolen t.w. gemiddeld 25/- per ton, waartoe de Coal Board aan het eind van het vorig jaar besloot — werden sedert niet minder dan 50 zgn. „schedules of directed rates” ingetrokken. Als gevolg hiervan werden o.a. de vrachten voor het vervoer van kolen van de North Pacific etc., naar Singapore en Hongkong, en van Durban en Lorenzo Marques, alsmede voor het vervoer van graan van Australië naar India, het Midden- en Verre Oosten, van Oost-Canada, Noord-Amerika etc. van de North Pacific naar India en het Oosten alsmede van de Laplatarivier naar Zuid-Afrika, vrijgegeven met dien verstande, dat de Engelse reders alsnog de goedkeuring der Engelse Regering voor te volbrengen reizen behoeven. Van de verschillende aflaadcentra was Australië het meest actief. Vooral naar het Verenigd Koninkrijk en India, Eire, Frankrijk, West-Italië, Zuid-Afrika etc. kwamen tal van afdoeningen tot stand. Een aantal schepen vertrok in ballast en daar de maandelijkse behoefte rond 36 schepen omvatte en het aanbod van tonnage aanvankelijk ontoereikend was, stelde het Engelse Ministerie van Scheepvaart de vracht van in ballast uitgaande schepen op 102/6 voor gestorte lading van West-Australië met de gebruikelijke „differential” van 7/6 van de Oostelijke havens en 10/- extra voor gezakte lading.

Voorts werd een aantal schepen bevracht voor het vervoer van suiker van Queensland. Aanvankelijk bedroeg

de door het Engelse Ministerie voor de Scheepvaart vastgestelde vracht 109/3 per ton. Nadat ook deze ladingen op 13 April jl. waren vrijgegeven, werd het vrachtenpeil tenslotte gestabiliseerd op 112/6 voor Engelse en 110/- voor andere tonnage. Als gevolg van de tussen de U.S.S.R. en Engeland tot stand gekomen handelsovereenkomst werden gedurende het eerste halfjaar rond 450.000 ton gerst, 200.000 ton mais en 100.000 ton haver van Russische Zwarte Zeehavens verscheept. Bedroeg de vracht naar het Verenigd Koninkrijk aanvankelijk 55/- basis Constanza/Nicolaief, uiteindelijk kon niet meer dan 50/- per ton worden bedongen. Ook Nederland kocht verscheidene ladingen Russisch graan, waarvoor dezelfde vrachten als naar Engeland werden betaald. Naar Antwerpen werd tonnage bevracht op basis van 52/6—50/-, terwijl voor lossing in Gdansk/Gdŷnia \$ 10 à \$ 9,75 kon worden bedongen. Een teleurstellend verloop had de Laplata-markt, zulks ondanks zeer bevredigende tarwe- en maisoogsten t.w. ruim 7 miljoen ton tarwe — een recordopbrengst in vergelijking met de achterliggende zeven jaren — en naar schatting 7,5 miljoen ton mais, zodat beide oogsten tezamen een exportsurplus van ruim 10 miljoen ton laten. De hoge prijzen, welke door de Argentijnse Regering werden gevraagd, en het dollartekort in Europa waren oorzaak, dat de verscheping gedurende het eerste semester ver bij de verwachtingen ten achter bleven. In dit verband dient tevens melding te worden gemaakt van het decreet der Argentijnse Regering, dat, voorzover beschikbaar, Argentijnse tonnage dient te worden gebruikt voor het vervoer van voor Argentinië bestemde lading dan wel door dit land te exporteren goederen. Werd de Engelse regeringsvracht van de Laplata-rivier in het begin van het jaar tot 86/6 (aanvankelijk 81/-) voor grote schepen verhoogd, het grote aanbod van ruimte, dat geen of moezzaam emploi kon vinden, leidde er alreeds toe, dat de vracht tot 53/3. basis U.K./Continent daalde. In enkele gevallen betaalden bevrachters een dollarvracht tot \$ 14,75. Naar Italië werd aanvankelijk \$ 16,25 betaald. Ook hier trad een vrij gevoelige daling in, zodat tenslotte niet meer dan \$ 10,25 kon worden bedongen. Naar Lissabon daalde de vracht van \$ 15,25 tot \$ 12,-, naar Eire van \$ 15,25 tot \$ 11,-, naar Rotterdam of Antwerpen van \$ 15,50 tot \$ 10,50. Typerend voor de weinig bevredigende situatie op de Laplata markt was het vertrek in ballast naar elders — voorzover althans de hoeveelheid bunkerolie aan boord en die in Zuid-Amerika bij gebrek aan voldoende voorraden niet kon worden aangevuld, dit niet vrijdelde — van een aantal schepen, dat ondanks lange wachttijden geen emploi kon vinden. Voor het vervoer van graan van Canada werd mede een aantal schepen bevracht, ofschoon het totale aantal afdoeningen teleurstelde. De vrachten bedroegen gemiddeld van de St. Lawrence naar U.K./Antwerp-Hamburg range 10/9 per quarter (480 lbs zwaar graan), 10/3 per quarter van St. John resp. Noord-Amerika en 9/9 van Halifax. Als regel vertrokken de schepen in ballast naar de laadhaven, terwijl bevrachters er in enkele gevallen in slaagden niet-Engelse tonnage tegen lager vrachtcijfers te secureren. De vrachten voor het vervoer van graan van de Gulf varieerden van \$ 10,95 tot \$ 9,20 naar Nederland, \$ 11,65 tot \$ 9,45 naar Noord-Frankrijk en \$ 15,30 tot \$ 12,15 naar Griekenland.

Van de North Pacific naar U.K./Continent vond een bevredigend aantal schepen emploi op de eveneens door het Engelse Ministerie van Scheepvaart herziene basis van 93/9 voor graanvervoer. Daarnaast werd een aantal schepen bevracht voor het vervoer van gemengde ladingen hout en stukgoederen op basis van 96/- met vrij laden en lossen. Het vervoer van kolen van Noord-Amerika naar Europa bleef belangrijk ten achter, bij 1947, toen het aan een groot aantal schepen geregeld emploi verzekerde. Verschillende oorzaken zijn voor deze teruggang aan te wijzen, o.a. de zes weken durende staking in de bitumineuze kolenmijnen, de stijgende productie zowel in Engeland

als op het Europees vasteland en last not least het tekort aan dollars. Blijkens mededelingen van de Economische Commissie voor Europa kan gedurende het derde kwartaal worden volstaan met de aanvoer van 6 miljoen ton Amerikaanse kolen tegen 9 miljoen ton, die voor het tijdvak April/Juni waren uitgetrokken. Met inbegrip van Engeland zullen producenten in de Europese landen van voortbrenging gedurende Juli/September 11½ miljoen ton voor levering aan de verschillende Europese consumptielanden beschikbaar hebben. Een niet onbelangrijke vermeerdering vergeleken met de exportproductie dier landen gedurende het tijdvak April/Juni, t.w. 9 miljoen ton. Dat de vrachten voor het vervoer van Amerikaanse kolen onder invloed dezer factoren een dalende lijn volgden, kan geen verwondering baren. Zo liep de vracht naar Nederland van \$ 8,90 tot \$ 6,- terug om op circa \$ 7,50 te sluiten. Naar Noord-Frankrijk daalde de vracht van \$ 10,65 tot \$ 7,15 en naar West-Italië van \$ 10,95 tot \$ 8,50. Zwitserse bevrachters betaalden voor lossing te Savona \$ 9,10 tot \$ 7,60. Als gevolg van de weinig bevredigende ontwikkeling der Laplata-graanmarkt waren de kolenvrachters van Noord- naar Zuid-Amerika eerder vaster. Naar Rio de Janeiro werd \$ 8,- à \$ 9,60, naar Buenos Ayres \$ 8,25 tot \$ 9,50 betaald. Van de Pacific vonden verscheidene schepen plaatsing naar Japan op basis van \$ 10,-/\$ 10,25 met vrij laden en lossen.

De hervatting van Engeland's kolenuitvoer, zij het dat ongetwijfeld nog geruime tijd zal verlopen vooraleer het vooroorlogs peil wordt bereikt, is bemoedigend. In toenemende mate toch kunnen reders, tot dusver als regel gedwongen hun schepen in ballast naar de laadhaven te dirigeren, thans uitgaande lading vervoeren. Krachtens voor het lopend jaar afgesloten handelsovereenkomsten is Engeland gehouden gedurende 1948 9 miljoen ton exportkolen te leveren. Voegt men hierbij een hoeveelheid van circa 7 miljoen ton kolen voor bunkerdoeleinden en voor de voorziening der buitenlandse bunkerdepots, dan komt men op een totaal kwantum exportkolen van 16 miljoen ton. Gedurende de periode Januari/April jl. exporteerde Engeland 1.784.032 ton, te vermeerderen met 1.691.743 ton bunkers, een alleszins bevredigende vooruitgang vergeleken met het overeenkomstig tijdvak van 1947, tw. resp. 351.002 en 1.488.801 ton. De door Engeland voor 1948 gesloten handelsovereenkomsten voorzien o.a. in de levering van de navolgende hoeveelheden kolen aan de na te noemen landen, t.w. Eire 1 miljoen ton, en eenzelfde hoeveelheid aan Argentinië, 870.000 ton aan Denemarken, 480.000 ton aan Zweden, 500.000 ton aan Brazilië, eenzelfde kwantum aan Finland, 400.000 ton aan Italië en 300.000 ton aan Nederland. Van de Humber naar Spaans Atlantische havens werden vrachten variërend van 17/- tot 19/- betaald, naar West-Italië 18/- à 19/-, naar Alexandrië 26/3 teruglopend tot 24/6 en naar de Laplata-rivier 25/-. De Tyne betaalde 17/- tot 20/- naar West-Italië, 27/6 teruglopend tot 25/- naar Port Said en 24/6 à 25/- naar Alexandrië. Een aantal schepen werd op basis van 25/- van Wales naar Buenos Ayres gesloten. Tenslotte kwam een aantal afdoeningen tot stand van Rotterdam/Antwerpen/Emden naar West-Italië voor het vervoer van „reparation coal”, waarvoor gemiddeld 18/- betaald werd. Gedurende het eerste halfjaar 1947 varieerde laatstgenoemde vracht van 17/- tot 26/-.

De tankvrachtenmarkt.

Gaf de algemene vrachtenmarkt, behoudens een wellicht iets minder vaste tendenz met als gevolg hier en daar een wat afbrokkelend vrachtenpeil, geen waarlijk ingrijpende wijzigingen te zien, anders was het gedurende de achterliggende zes maanden op de tankvrachtenmarkt. Werden aanvankelijk toeslagen van 200 pCt. boven de officiële schaalvrachten betaald, in het vroege voorjaar sloeg de vaste stemming om en volgden de vrachten een uitge-

sproken dalende richting. Op het ogenblik worden schaalvrachten zonder enige toeslag grif door reders aanvaard, terwijl met name Amerikaanse tankers reducties, die in enkele gevallen 25 pCt bedroegen, hebben geaccepteerd. In rederskringen heerst de opvatting, dat het huidige vrachtenpeil niet blijvend is en dat in het najaar meerdere vraag zal ontstaan, waardoor de vrachten zich wederom in opwaartse richting zullen bewegen. Deze mening wordt echter niet gedeeld door tankbevrachtingsmakelaars, die voorts nog geen aanwijzingen voor een ingrijpende verbetering zien. In deze kringen overheerst de opvatting, dat niet vóór het voorjaar '49 met hoger vrachten, d.w.z. schaalvrachten zonder reductie, kan worden gerekend. Bij dit alles dient niet uit het oog te worden verloren, dat het merendeel der particuliere tankrederijen een aantal harer in de vaart zijnde dan wel nieuw te bouwen schepen op langdurig timecharter heeft verhuurd en zodoende van een alleszins redelijk rendement op de in deze schepen geïnvesteerde kapitalen op lange termijn verzekerd is. Hier rijst tevens de vraag, of de aanzienlijke aanbouw van tankers, in vele gevallen met oplevering 1950/52, straks wellicht in een surplus aan tonnage zal resulteren. In de kringen der grote olieconcerns, die zelf hun tankvloot voortdurend uitbreiden en wier behoefte aan extra tonnage, naar mate de eigen vloot toeneemt, geringer wordt, is men geneigd deze vraag bevestigend te beantwoorden. Het na de oorlog sterk toegenomen verbruik berust voor een deel althans op factoren, welke duurzame aard niet vaststaat. De aanzienlijk gestegen behoefte aan bunkerolie en met name aan stookolie houdt onmiddellijk verband met de ter vervanging van door oorlogsgeweld verloren dieseltokende schepen door in tal van landen aangekochte oliestokende Liberty's. Deze op de duur oneconomische schepen zullen geleidelijk worden vervangen. Daarnaast neemt de Europese kolenproductie toe en vervalt daarmede, althans voor een deel, de dwingende noodzaak om tal van industrieën van kolen op olie om te schakelen. Wij zouden ons, waar zo vele factoren een rol spelen, niet aan een positieve uitspraak willen wagen en bepalen ons er toe vast te stellen, dat de uitgesproken hausse op de tankvrachtenmarkt voorshands tot het verleden behoort.

Rotterdam.

C. VERMEY.

DE WERELDPOSITIE VAN SUIKER (II) ¹⁾

Nederland.

In Nederland bedroeg het vóóroorlogse binnenlandse verbruik aan tafelsuiker 150.000 ton, terwijl industrieel — ook voor export — nog 165.000 ton suiker werd verwerkt. De totale behoefte, à 315.000 ton, werd voor $\frac{2}{3}$ uit de binnenlandse productie aan beetwortelen gedekt. Het ontbrekende werd door import, die hoofdzakelijk uit ruwsuiker bestond, die hier te lande werd geraffineerd, aangevuld.

Wanneer de oogstverwachtingen in vervulling gaan, mag voor het lopende jaar op een bietsuikeropbrengst van 200.000 ton worden gerekend.

Inmiddels heeft de Regering de bietenprijs bepaald op f 32 per 100 kg, zijnde f 2 lager dan vorig jaar. Dit heeft ongunstig op de uitzaai ingewerkt. Het areaal zal dit jaar vermoedelijk 46.000 ha bedragen, tegen 51.000 ha in 1947.

De verlaging van de richtprijs was uit een oogpunt van de suikerprijs niet gemotiveerd. Deze bedraagt immers 56 cent per kg, terwijl die in verband met de wereldsuikerprijs plus accijns thans op ca 72 cent zou dienen te staan. Nederland eet dus zeer goedkope suiker, ondanks de buitengewoon hoge accijns, die op dit artikel sinds jaren drukt ²⁾. Deze hoge accijns, die in geen ander land ter wereld in die mate wordt aangetroffen, heeft zeer ingewikkelde verhoudingen en regelingen ten gevolge gehad. Ruw berekend komt de toestand hierop neer, dat de bieten-

teler uit de opbrengstprijis der suiker à 56 cent per kg ca 24,3 cent ontvangt, de fabrikant 11,54 cent, terwijl aan vrachten, groothandels- en winkeliersmarges 7,25 cent benodigd is, totaal 43,09 cent. Het verschil à 13 cent komt ten goede aan de schatkist, respectievelijk Egalisatie- of Landbouw Crisis Fonds. (In werkelijkheid is de berekening veel ingewikkelder dan hier is aangegeven; ook betaalt de suikerverwerkende industrie een suikerprijs, die f 4 per 100 kg hoger ligt dan die voor consumptiesuiker). Aan accijns moet per 100 kg worden betaald f 29,25 en aan omzetbelasting f 1,46 (3 pCt van f 48,75, zijnde consumentenprijs à f 56 per 100 kg, verminderd met f 7,25 vrachten en handelsmarges).

De suikerfabrikanten werken feitelijk in loon. De verwerkingskosten worden na nauwkeurig accountantsonderzoek vastgesteld en vergen jaar op jaar een moeizaam onderzoek en overleg. Zulks was het gevolg van de tot zeer grote hoogte uitgegroeide accijns, die aan de andere kant weer meebracht, dat een natuurlijke prijsvorming werd verhin-derd; omdat bij handhaving van die accijns de kosten van het levensmiddelenpakket niet onbelangrijk zouden stijgen. Dit werd tot dusverre ongewenst geacht. De Regering betaalt dan ook per 1.000 kg bieten op dit ogenblik een subsidie van f 30,69, die gevonden wordt uit de heffingen, doch die voor de schatkist — zoals wij zagen — nog een niet onbelangrijk provenu oplevert.

De zaak komt nl. hierop neer, dat bij een prijs van f 32, als voor dit jaar per 1.000 kg beetwortelen is vastgesteld, de Regering f 30,69 bijdraagt, doch dat de schatkist over diezelfde hoeveelheid ruim f 43 aan accijns en omzetbelasting; uit elke 1.000 kg bieten wordt hier te lande nl. ± 140 kg suiker gewonnen, die bij verkoop $1.4 \times f 56 = f 78,40$ opbrengen.

De strijd tegen de hoge suikeraccijns is in de afgelopen eeuw herhaaldelijk opgelaaid; er is zelfs een anti suikeraccijnsbond werkzaam geweest. De bekende econoom Mr J. L. de Bruyn Kops nam in 1875 als lid der toenmalige Tweede Kamer het initiatief tot het indienen van een wetsontwerp ter afschaffing van de suikeraccijns. Na enige jaren op de agenda te hebben gestaan, werd het door de voorsteller teruggenomen. Alle acties waren vruchteloos, omdat de toestand van de schatkist, de opbrengst van de suikeraccijns eenvoudig niet kon missen.

Inmiddels heeft zich in de eerste helft van de maand Juni van dit jaar een belangrijk feit voorgedaan, nl. de besprekingen op het Château d'Ardennes in België, alwaar de Benelux-landen o.a. zijn overeengekomen zo spoedig mogelijk terug te keren naar vrije consumptie en het wederzijds verlagen der subsidies. In de trant dezer overeenkomst kunnen de hier te lande bestaande suikerregelingen niet gehandhaafd blijven. Men staat dus aan de vooravond van grote veranderingen op dit gebied. Dat daarvan een suikerprijsverhoging het gevolg zal zijn, is weinig twijfelachtig.

De Nederlandse suikerraffinaderijproducten genoten reeds vóór de oorlog op de wereldmarkt een goede reputatie. Met energie wordt getracht weer in de exportmarkt voet te verkrijgen.

De suikeruitvoer van ons land bedroeg in 1947 bijna 50.000 ton, waarvan de helft naar Zwitserland en 12.000 ton naar Noorwegen.

België.

Ook in België heeft de vaststelling van de suikerbietenprijs veel strijd gekost. Hoewel de boeren, evenals die in

¹⁾ De accijns op suiker werd in 1819 ingevoerd, toen de schatkist van het Hersfelde Nederland, als erfenis van de Franse tijd, in beroede staat verkeerde. Het w.o. werd in ons Parlement, dat toen te Brussel zetelde, krachtig bestreden door Graaf G. K. v. Hogendorp en de (Belgische) afgevaardigde voor Zuid-Brabant Theod. Dotrange. Het was vruchteloos; de wet werd 14 Mei 1819 met 50 tegen 34 stemmen aangenomen.

²⁾ Het compenserend invoerrecht op geraffineerde suiker ad f 2,40 per 100 kg, dat in 1930 was ingevoerd, is bij een Londens Kon. Besl. van 1944 opgeschort en sedertdien niet weer hersteld.

¹⁾ Zie voor het vorige artikel „E.-S.B.” van 28 Juli jl., blz. 589.

Engeland en elders, een veel hogere prijs voor hun bieten ontvangen dan de Nederlandse teler van dit product, was de prijs de Belgische boeren weinig naar de zin. In dit voorjaar stelden zij als eis een richtprijs van 700 frs (f 42,35) per 1.000 kg bieten. Sedert is besloten als basis voor de Belgische suikerprijs de wereldprijs te aanvaarden, die thans ca 600 frs. bedraagt. Hierbij komt een inkomend recht van 300 frs. De boeren ontvangen voor bieten van 15½ pCt suikergehalte 76 pCt van de wereldprijs + inkomend recht (i.c. dus 76 pCt van 900 frs = 684 frs). Voor bieten van hoger gehalte wordt dit bedrag verhoogd met 75,24 frs = 759,24 frs.

Bedraagt de doorsneewereldprijs in het tijdvak 1 October 1948 tot 31 Augustus 1949 660 frs, dan is de prijs voor de boeren, op dezelfde wijze als hierboven per ton bieten berekend, bij een gehalte van 15½ pCt 729,60 frs en voor bieten van 16½ pCt gehalte 809,85 frs.

Teneinde de suikercultuur aan te moedigen, is een bietenprijs van 79 pCt van de wereldprijs voor witsuiker in uitzicht gesteld wanneer de Belgische oogst tussen 225.000 en 235.000 metr. ton aan geraffineerde suiker oplevert, en bij hogere productie 80 pCt, bij een lagere 78 pCt.

De boerenprijs wordt dus rechtstreeks bepaald door de wereldprijs der suiker. Deze vertoont een dalende tendenz, ook al is deze nog betrekkelijk gering. Niettemin heeft de Voorzitter van de Belgische Boerenbond, de invloedrijke Senator Mullie, de boeren geraden, niet meer bieten uit te zaaien dan het vorig jaar, tenzij een gedeelte (bijv. 10 pCt) wordt bestemd voor varkens- en paardenvoeder. Deze nieuwe prijsregeling past geheel in de Benelux-constructie. De Belgische suikerprijs bedraagt op dit ogenblik 9,35 frs (f 0,566) per kg. Een verhoging kan als gevolg van de nieuwe toestand moeilijk uitblijven.

De Belgische Minister van Voedselvoorziening heeft afschaffing der suikerdistributie tegen 1 October a.s. aangekondigd.

België is weer aangeland op de vóóroorlogse suikerproductie van ca 230.000 ton, die in evenredigheid is met het binnenlands verbruik; om dit te dekken is een beetwortelareaal van ca 50.000 ha vereist. Voor 1947 werden 52.000 ha uitgezaaid.

Vóór de oorlog werd uit de Congo 12 à 13.000 ton suiker betrokken, welke import tijdens de oorlogsjaren ophield. Evenals in allerlei andere productiegebieden, heeft zich inmiddels in de Congo het verschijnsel voorgedaan van een sterk toegenomen suikerverbruik bij de inheemse bevolking. De Belgische import uit de Congo was dan ook de laatste jaren betrekkelijk gering.

Scandinavische landen.

Noorwegen, dat geen-eigen suikerproductie onderhoudt, importeerde in 1938/39 115.000 ton en in het vorig jaar 81.000 ton suiker.

Zweden heeft een bietenareaal, dat met het Nederlandse ongeveer overeenkomt, t.w. 48.000 ha. De suikercultuur en -industrie staan er op hoog peil, evenals de zaadteelt, waarin Nederland echter niet onderdoet.

De suikeropbrengst bedroeg in 1946/47 5.275 kg per ha. De research staat in aanzien; elke suikerfabriek (er zijn er 18, die onderling nauw verbonden zijn) beschikt over een landbouwingenieur, die de boeren raad geeft.

De productie was in 1946/47 290.000 ton, de vorige, bijna overal ten gevolge van de grote droogte in 1947, ongunstige campagne bracht 240.000 suiker op, terwijl eerstgenoemde productie nodig is om aan het hoge suikerverbruik der Zweden te kunnen voldoen (48 kg per hoofd per jaar).

Ter aanmoediging van de cultuur worden de boeren extra toewijzingen levensmiddelen verstrekt, waaronder ½ kg koffie per bewerkte ha bieten. De Regering bood het vorig jaar de boeren een bietenprijs van 5 kronen per 100

kg van 16 pCt gehalte, hetgeen neerkomt op f 36,90 per ton. De landbouworganisaties eisten 20 öre meer.

Denemarken produceerde in de laatste campagne 217.000 ton suiker.

Voor dit jaar is de bietenprijs iets verhoogd en bepaald op 5,70 kr. per 100 kg + een toeslag van 30 öre, hetgeen neerkomt op f 33,17 per ton.

Het bietenrendement evenaart vrijwel het Nederlandse. Het bedroeg vóór de oorlog 36 ton per ha. Het areaal is 43.000 ha.

Vóór de oorlog had Denemarken het hoogste suikerverbruik van de wereld, nl. 55,9 kg per hoofd per jaar; het overtrof daarin zelfs Cuba (52½ kg).

Finland importeerde in 1938/39 118.000 ton suiker, doch heeft zich sterk in zijn verbruik moeten beperken.

De invoer in 1946/47 bedroeg 40.000 ton.

In de suikerbehoefte kan voor een klein deel worden voorzien door eigen cultuur, die thans berust op 4.000 ha, welke een productie van 10 à 13.000 ton suiker opleveren.

De bietenprijs zou volgens Engelse bron³⁾ 5 Finse marken per kg (= f 98 per ton) bedragen, welke prijs uitzonderlijk hoog is:

Het areaal omvat in *Zwitserland* ongeveer 5.000 ha. Dit land beschikt over één suikerfabriek. Teneinde uitbreiding te geven aan de cultuur en deze althans op 10.000 ha te brengen — hetgeen echter ten koste van de aardappelverbouw zou gaan — was de oprichting ener tweede suikerfabriek in voorbereiding. De plannen zijn onlangs bij volksreferendum met grote meerderheid verworpen.

De import van Zwitserland bedroeg in 1946 ruim 81.000 ton suiker en in 1947 185.000 ton, dus ruim 100.000 ton meer. Een deel wordt industrieel verwerkt (chocolade- en condensindustrie).

De suikerproductie beliep het laatste jaar 20.000 ton. Voor het lopende jaar verwacht men een toename van 10—20 pCt. Het suikerrantsoen was in 1947 verhoogd van 750 gram op 1 kg per hoofd per maand + 8 kg voor inmaak. De distributie werd dit jaar opgeheven.

Spanje is het enigé land in Europa, waar riet- en biet-suikercultures beide voorkomen. Eerstgenoemde is echter van weinig betekenis (13 à 15.000 ton 's jaars).

In 1946/47 werd ongeveer 175.000 ton suiker geproduceerd, een resultaat, dat in geen tien jaren was bereikt. Het lopende jaar hoopt men op een nog grotere opbrengst. De suikerpolitiek van Spanje is er op gericht zich van invoer te onthouden. Het suikerverbruik is matig en bedroeg vóór de oorlog ca 13,4 kg per hoofd per jaar.

Portugal is hiervoor reeds terloops genoemd.

Italië verbruikte vóór de oorlog ongeveer 340.000 ton suiker, welk verbruik door eigen productie (300 à 400.000 ton) kon worden gedekt. Zelfs kon nog iets worden geëxporteerd. De oorlog heeft aan de cultuur veel schade berokkend, doch aan de restauratie wordt geijverd.

Het tegenwoordige areaal wordt geschat op ongeveer 100.000 ha tegen 173.000 ha in 1940. De productie bedroeg de laatste campagne 215.000 ton. De suikerrantsoenering zal a.s. herfst worden beëindigd.

Het bietenareaal in *Oostenrijk* — dat hoofdzakelijk in de Russische zone ligt — bedraagt ongeveer 25.000 ha, zijnde iets meer dan de helft van het vóóroorlogse.

Onder de aanwezige omstandigheden is het rendement zeer laag. De jongste campagne leverde ongeveer 36.000 ton suiker op. Door een hoog premiestelsel tracht men de cultuur uitbreiding te geven (de teler ontvangt 1 kg suiker voor elke 100 kg afgeleverde bieten). Men hoopt aldus

³⁾ The Public Ledger van 15 Mei 1948.

binnen een paar jaar een productie van 150.000 ton te bereiken.

Oostenrijk betrok het laatste jaar o.a. 50.000 ton suiker uit Tsjecho-Slowakije.

De bietenprijs bedraagt volgens Amerikaanse bron \$ 15 per 100 kg, hetgeen neerkomt op bijna f 40 per ton.

In Hongarije wordt krachtig gearbeid aan het herstel van de sterk door de oorlogstoestand benadeelde suikerindustrie, doch men heeft met zaadgebrek te kampen.

Het bietenareaal bedraagt thans 100.000 ha, zijnde meer dan het dubbele van de vorige campagne. De suikeropbrengst der laatste campagne bedroeg ongeveer 150.000 ton tegen 130.000 in 1939/40.

De ook in Hongarije ingevoerde landverdeling heeft het grondbezit sterk gewijzigd; 62½ pCt der eigenaren heeft thans een landbezit beneden de 3 ha.

De oogstcijfers van de *Balkanstaten* worden zeer uiteenlopend opgegeven.

De suikeropbrengst in *Roemenië* bedraagt nog niet de helft van de vóóroorlogse ad 140 à 150.000 ton. De grensveranderingen spelen hierbij een grote rol.

De suikeropbrengst van *Boelgarije*, dat gebrek heeft aan goed bietenzaad, waardoor het beetwortelareaal dit jaar met 4.000 ha werd verminderd van 32.000 tot 28.000 ha, valt te schatten op 20 à 30.000 ton, die van *Yugoslavië* op 70 à 80.000 ton.

In laatstgenoemd land ontvangt de bietenteler hoofdzakelijk betaling in suiker, die hij tegen hoge prijs op de vrije markt kan plaatsen.

Als gevolg van de landverdeling heeft het coöperatie-wezen zich sterk ontwikkeld. De gemiddelde grootte der boerderijen bedraagt 5 ha, hetgeen te gering is voor een economische productie.

Inmiddels is *Yugoslavië* op suikergebied nagenoeg zelfsupporting geworden.

Het is waarschijnlijk, dat het suikertekort der meeste *Balkanlanden* ten dele wordt bevredigd door aanvoer van *Russische suiker*.

Griekenland is hiervoor, in het vorige artikel, reeds besproken.

Statistisch en geographisch is *Turkije* bij Europa ingedeeld, de riet- en beetwortelsuikercultuur wordt echter in Klein-Azië bedreven.

Turkije behoort tot die landen, die voorheen sterk suikerimportierend waren (vóór de oorlog nog 60.000 ton per jaar), doch zich allengs van invoer trachten te ontdoen.

De op moderne leest geschoeide suikerfabrieken zijn eigendom van de *Turkse Staat*.

Inmiddels is een suikerproductie bereikt van 100.000 ton, die de binnenlandse suikerbehoefte reeds overtreft. Het suikerareaal omvatte in 1947 41.000 ha, dit jaar is bijna 53.000 ha uitgezaaid of 25 pCt meer⁴⁾.

's-Gravenhage.

TH. C. GEUDEKER.

⁴⁾ In het vervolg van dit artikel wordt een beeld gegeven van de suikerpositie in Amerika, Azië, Afrika en Australië, waarna het overzicht van de wereldsuikerpositie in een slotbeschouwing zal worden samengevat.

INGEZONDEN STUKKEN.

DE PRODUCENT MET BETREKKING TOT DE AFZET VAN GROENTE, FRUIT EN VIS.

De heer P. Kuiper te 's-Gravenhage schrijft ons:

Zo heeft dan de heer Hildebrandt¹⁾ zich tot spreekbuis gemaakt van een groep producenten, die zich, in tegenstelling tot het verleden, thans wel met de afzet van hun product willen bezig houden. De geachte schrijver beperkt zich hierbij niet, zoals schrijver dezes wel zal doen, tot de

¹⁾ Zie zijn artikel onder bovenstaande titel in „E.-S.B.” van 19 Mei jl., blz. 389.

producenten in vis, maar betreft ook die van groente en fruit in zijn beschouwingen. Blijkbaar is hij dus van mening, dat de reder, wat dit betreft, op één lijn kan worden gesteld met de agrarische producent. Immers, hij beoogt, dat bij beide groepen producenten ten gevolge van economische overmacht der handelaren, in het laatst der vorige eeuw veilingen en afslagen ontstonden. Als voorbeelden voor de vis worden dan genoemd de in 1890 te IJmuiden ontstane visafslagen. Hiermede wordt de indruk gevestigd als zouden visafslagen vóór dat jaar niet bekend zijn geweest. Niets is echter minder waar. Reeds eeuwenlang hiervoor bestonden er visafslagen, waarvan o.a. genoemd kunnen worden die van Enkhuizen en Scheveningen. De reglementering dezer instellingen kan men vinden in verschillende 16e- en 17e-eeuwse boekwerken, betreffende keuren en ordonnantiën. Aangezien IJmuiden zich eerst in de 19e eeuw tot vissershaven ontwikkelde, kon de afslag hier ook pas veel later ontstaan dan in de van ouds bekende centra.

Met hetgeen de schrijver zegt over de voordelen van de afslagen kunnen wij in hoofdzaak instemmen. De eerste visafslagen werden inderdaad ingesteld om kwaliteitsverbetering te bewerkstelligen, daar alleen dan de visserij in een bepaalde plaats kon worden gehandhaafd en het kwaliteitsvoordeel bij export (hierbij denken wij vooral aan gezouten haring) kon worden verzekerd.

Thans komen wij aan de bezwaren, die H. tegen de veilingen opsomt. Door hem wordt opgemerkt, dat „de veilingen slechts dan gunstig resultaat voor de producent afwerpen, indien er een expanderende markt is, althans de markt nog niet een verzadigingspunt heeft overschreden en er van de zijde van de handel door monopolievorming geen invloed kan worden uitgeoefend op de prijsvorming op de veiling”.

Tegen deze redenering bestaan enkele bezwaren en wel allereerst deze, dat de visveilingen niet alleen zijn opgericht in het belang van de producent, maar vooral ook in het belang van de handel. De Enkhuizer ordonnantie van haring- en visverkopers regelt dan ook uitvoerig de kortingen, welke geheven zullen worden bij aanvoer van slechte kwaliteiten (artikel 28 en volgende). Men mag dus niet uitsluitend letten op een eventueel gunstig resultaat voor de producent, maar dient evenzeer niet uit het oog te verliezen de belangen van de handel.

Een tweede bezwaar is, dat schrijver meent, dat de afslag alleen gunstig resultaat kan afwerpen voor de producent, indien er een expanderende markt aanwezig is, dit wil zeggen, de markt nog niet een verzadigingspunt heeft overschreden. Wij zouden juist het tegenovergestelde willen beweren: het is juist een voordeel voor de producent, want thans heeft hij een indicatie betreffende zijn productie-omvang. Het kan toch niet als rationeel worden beschouwd meer vis aan te voeren dan de markt kan absorberen en uiteindelijk het publiek in binnen- en buitenland kan, of liever wil, consumeren. Zonder afslag zal men deze indicatie niet of althans zeer laat, zelfs te laat, ontvangen.

Het derde bezwaar is, dat schrijver doet vermoeden van mening te zijn, dat momenteel de groothandel zich monopoliseert en daardoor de producent minder voor zijn product biedt dan indien deze monopolisering niet zou hebben plaats gehad. Laten wij de feiten voor zich zelf laten spreken! Kennelijk wordt hier bedoeld op een groothandelscombinatie te IJmuiden, welke ongeveer 80 leden telt of ongeveer de helft van de IJmuidense groothandel of $\frac{1}{11}$ van de Nederlandse visgroothandel. Het lijkt ons wel enigszins boud om hier van een monopolie te spreken.

Volgen wij thans weer even het beoog van de heer H. Bovenaan blz. 390 schrijft hij dan: „Nu zullen er steeds momenten zijn, dat er door bijzonder gunstige weersomstandigheden of om andere redenen een zo groot aanbod van het zeer bederfelijke product is, dat het niet in zijn geheel door de groothandel kan worden opgenomen. Niet hiertegen richt zich echter het bezwaar van de producent,

doch tégen het onverkocht blijven als vrijwel permanent verschijnsel. De handel zal dit toeschrijven aan overproductie en inkrimping van de productie als geneesmiddel aanbevelen. De producent daarentegen zoekt de oorzaak van dit doordraaien in een onvoldoende bewerking van de afzetmogelijkheden en in een te groot verschil in prijs betaald aan de producent en betaald door de consument, de marge voor de handel acht hij te groot en daardoor een belemmering voor de afzet". Deze zinsneden zijn neergeschreven al weer zonder voldoende kennis der feiten. Duidelijk blijkt, dat schrijver begonnen is met een idealistisch getinte eindconclusie van een redersgroep over te nemen en vervolgens tracht deze conclusie aanvaardbaar te maken.

De afzetmogelijkheden zouden onvoldoende bewerkt zijn! Elke insider weet, dat de groothandel in gezouten haring, om slechts een voorbeeld te noemen, na het wegvallen van de Duitse markt in de 30-er jaren reeds vrij spoedig nieuwe markten veroverde²⁾.

Voorts zou de producent de handelsmarges te groot achten. Dit lijkt ons een moeilijk te beoordelen punt. De bruto handelsmarge kan veelal nog wel worden nagegaan; met de netto marge, waar het uiteindelijk om te doen is, is dit niet het geval. Kwantitatieve gegevens ontbreken op dit punt, zodat het slechts een gissen blijft.

Voortgaande betoogt H., dat zich een „begrijpelijk verschil in economische instelling tussen producent en groothandelaar voordoet. De groothandel tracht een bepaald inkomen te verwerven, daarbij het economisch principe huldigende. . . . Reclame maken doet hij dan ook niet. Voorts wordt zijn product snel omgezet, zodat hij een klein bedrijfskapitaal nodig heeft en geen leverancierscrediet van betekenis heeft te verlenen".

Dat begrijpelijke verschil is ons totaal onbegrijpelijk. Ook de producent zal immers een zo groot mogelijk inkomen trachten te verwerven onder huldiging van het economisch principe. De groothandel maakt terdege reclame (zie het weekblad „De Visserijwereld"). Inderdaad, het bedrijfskapitaal der individuele groothandelaren zal, gemiddeld genomen, wel kleiner zijn dan dat der producenten. Ten aanzien van de gezamenlijke bedrijfskapitalen in de beide groepen durven wij dit echter niet te beweren. Wel moeten wij ontkennen, dat het door de groothandel geven van leverancierscrediet van geen betekenis zou zijn. Vlak na de oorlog behoefde geen leverancierscrediet te worden gegeven. De afzet was vlot en verzekerd. Thans, drie jaar na de bevrijding, is dit echter reeds anders geworden. Aanzienlijke bedragen heeft de groothandel bij de kleinhandel uitstaan en de kleinhandel ongetwijfeld bij de consument.

Na gezegd te hebben, dat de groothandelaar er veel gunstiger voorstaat dan de producent, omdat de groothandelaar geen noodzaak heeft het gehele aanbod op te nemen en een prijsdaling prompt doorgeeft aan de producent, concludeert de heer H., dat het afzetrisico vrijwel geheel op de producent komt te rusten, ofschoon hij geen invloed op de afzet kan uitoefenen. Het is hem dan ook blijkbaar niet bekend, dat de haringgroothandel een jaar geleden de producenten aanbod de gehele vangst, geraamd op 1 miljoen kantjes, van tevoren over te nemen, welk aanbod door de reders werd afgeslagen. Twee dingen leren wij hieruit:

- het bedrijfskapitaal van de groothandel is toch niet zo klein als de heer H. doet vermoeden;
- de reders hebben liever wel dan geen afzetrisico, maar dan mag dit risico ook niet als argument worden gebruikt om invloed op de afzet te verkrijgen.

Wij kunnen dus onmogelijk met schrijver meegaan, als hij concludeert, dat „zodra de markt zijn expanderend karakter verliest en een verzadigingspunt bereikt, de

producent zich niet langer afzijdig kan houden van de afzet, doch zich hiermede moet gaan bemoeien om te bereiken, dat het verbruik wordt verhoogd door verlaging der productiekosten en door verlaging van de handelsmarge en het product daar wordt gebracht, waar de handel het nog niet bracht".

Ons volk is nu eenmaal geen visetend volk. De vraag naar vis is vrij inelastisch. Prijsdaling, hoe dan ook bereikt, doet de afzet weinig toenemen, tenzij de prijs aanvankelijk exorbitant hoog was. Een ander bezwaar echter is, dat niet valt in te zien, hoe de productiekosten kunnen worden verlaagd, indien de producent plotseling gaat handelen. Voorts hebben wij er reeds op gewezen, dat de handel steeds bezig is nieuwe markten te vinden en hier ook herhaaldelijk in is geslaagd. Enige hulp van rederszijde moet hierbij volstrekt overbodig worden geacht.

In het vervolg van het artikel van de heer H. wordt voortgeborduurd op de reeds eerder gelaakte fout. De vorm van samenwerking der producenten op het gebied van de afzet wenst hij buiten beschouwing te laten. Evenwel kan hij niet nalaten de coöperatieve vorm aan te bevelen door enkele vermeende voordelen hiervan op te sommen. Als lichtend voorbeeld van zo'n coöperatie wordt dan die der IJsselmeervissers aangehaald. Wij kunnen het de heer H. niet als een tekortkoming rekenen niet op de hoogte te zijn van de afkeurende opinie, welke insiders te dezen aanzien hebben.

Het doet opnieuw vreemd aan, indien schrijver vervolgens nogmaals pleit voor een corrigerend optreden door de producenten. Het wegvallen van de expanderende markt na 1920 ten gevolge van tolgrenzen, contingentering, verstarringen van het economische leven enz. zou zulks noodzakelijk maken. Alsof contingenteringen, indien de reder gaat handelen, ruimer zouden worden, tolgrenzen zouden worden opgeheven en verstarringen van het economische leven zouden worden teniet gedaan!

„In de vishandel", aldus de heer H., „is gebleken, dat van de vestiging van een moderne viswinkel een het verbruik stimulerende werking uitgaat". Dit valt te begrijpen. De consument wil zien wat hij koopt. En wordt dit bovendien in een modern ingerichte winkel gedaan, dan zal men allicht bij het passeren in de verleiding worden gebracht eens vaker vis te eten. Met het op deze zinsnede volgende kunnen wij echter niet instemmen, namelijk: „dezelfde stimulans gaat uit van een coöperatieve groothandel van de producenten op de bestaande groothandel". Alsof de kleinhandel meer vis koopt bij de groothandel indien er een coöperatieve groothandel van producenten bijkomt, of anders, daar de vraag van de kleinhandel een afgeleide is, of de consument meer vis gaat eten, indien er een coöperatieve groothandel van producenten ontstaat. Ook al zijn pakhuis- en opslagruimte van deze coöperatieve groothandel nog zo hygiënisch, dan nog geloven wij niet, dat de kleinhandel nu liever van de coöperatie zal kopen in de hoop de eigen verkoop door voorkeur van het publiek op te kunnen voeren, omdat de kleinhandel zal vrezen, dat de coöperatie op de duur met eigen winkels zal gaan werken. Het eigen belang der winkeliers brengt in elk geval mede de coöperatie te schuwen.

Vervolgens wordt aandacht besteed aan de positie van de producent tegenover een gemonopoliseerd koper. Als voorbeeld wordt genoemd de export door de producenten van gezouten haring naar Rusland. Onderlinge concurrentie van de exporteurs zal in een dergelijk geval, aldus de heer H., door de kopers worden uitgebuit en tot lage prijs leiden. Waarom dit wel zo is, indien de exporteurs optreden en niet, indien de producenten zelf exporteren, verklaart hij niet en dit is nu juist hetgeen moet worden aangetoond. In normale gevallen is het toch zo, dat de handel zelf mans genoeg is om te exporteren, ook indien het gaat om grote contracten. Natuurlijk, de algemene export kan tegenvallen, waardoor ook de rederij met onverkoopbare voorraden blijft zitten. Ook de vangst kan meer dan normaal zijn.

²⁾ Zie F. Ommering: „De haringhandel 1947", De Visserijwereld 1947, blz. 27; Idem „Koopmanschap", De Visserijwereld 1947, blz. 43.

Een outlet moet dan worden gevonden. Beter zou het zijn geweest tijdig met de vangst te stoppen. De differentieële prijs heeft namelijk tot gevolg, dat die grote afnemer in den vervolge steeds rekent op deze lage prijs.

Al met al zijn wij van mening, dat deze export naar Rusland nu niet bepaald als een „eenvoudig” voorbeeld kan worden gezien. Het is naar onze mening zelfs helemaal geen voorbeeld. Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken, dat deze kwestie er, populair gezegd, „met de haren is bijgesleept”, omdat deze leveranties aan Rusland door de reders als hun speciale domein worden beschouwd. Begrijpelijk is het dus, dat de heer H. er prijs op gesteld heeft deze leveranties als argument te gebruiken in zijn betoog, dat kennelijk moet dienen om een aprioristische eindconclusie door terugredeneren aanvaardbaar te maken. Ieder onbevungen buitenstaander zal direct voelen, dat dit voorbeeld in het betoog niet past. De enige juiste conclusie, welke men kan trekken uit het gebruikte voorbeeld is, dat het aanbeveling zal verdienen om tegenover een gecentraliseerde inkoop in een bepaald afnemersland, hier te lande een gecentraliseerde verkoop te stellen. De meest voor de hand liggende centralisatie in zo'n geval is samenwerking van exporteurs, dus van handelaren en niet van reders. De noodzaak van een dergelijke samenwerking in zodanige gevallen wordt door de exporteurs, ook die van haring en vis, wel degelijk ingezien. Is het onvermijdbaar, dat naar een bepaald land voor lagere prijzen moet worden verkocht (dit behoort zich niet alleen voor te doen bij landen met een gecentraliseerde inkoop) dan kan een overleg tussen de georganiseerde handel en de georganiseerde producenten, waarbij beide groepen met een lagere beloning, met in het geheel geen beloning of zelfs met verlies genoegen nemen, goede resultaten opleveren, betere resultaten in ieder geval dan wanneer de producenten onder de duiven van hun afnemers, de exporteurs, gaan schieten.

Ons inziens blijkt uit het artikel van de heer H. ten duidelijkste een overschatting van de functie van de producent en een onderschatting van die van de handel. Hierin staat hij niet alleen. Hij heeft zich tot spreekbuis gemaakt van een groep reders, die afschaffing wensen van de veilingsplicht en toekenning van groothandelsrechten aan de reders. Het zou te ver voeren om deze wensen op dit moment uitvoerig te bespreken. Wellicht zullen wij hier binnenkort nog in de gelegenheid toe zijn. Thans kan reeds worden opgemerkt, dat ook de groothandel „zijn lot in eigen handen wenst te houden” en zich wat dit betreft dus niet van de producenten onderscheidt.

De heer F. R. Ommering te Scheveningen schrijft ons: In uw nummer van 19 Mei jl. schrijft de heer A. G. U. Hildebrandt een zeer lezenswaardig artikel onder de titel „De producent met betrekking tot de afzet van groente, fruit en vis”.

Daar ik van de problemen in de handel in groente en fruit niet op de hoogte ben, zij het mij vergund de beschouwingen van de schrijver zoveel mogelijk te splitsen en deze alleen te beantwoorden voorzover zij de handel in vis, of nog meer speciaal de handel in haring betreffen.

De wijze van ontstaan van de veilingen en het grote voordeel, dat de gezamenlijke verkopers en kopers elkaar daar ontmoeten, werden door schrijver duidelijk gemaakt.

Onder „Bezwaren aan de veiling verbonden” lezen wij, dat de veiling slechts dan gunstige resultaten voor de producent kan afwerpen, wanneer de markt nog niet een verzadigingspunt heeft overschreden en er geen monopolievorming door de handel plaats heeft. Dit laatste heeft in de haringhandel nog niet plaats gevonden en de gezouten haring is ook nog nooit doorgedraaid. Er is ook nooit haring blijven staan, al is de prijs natuurlijk wel bepaald door de economische wet van vraag en aanbod.

Het is soms moeilijk de heer H. op de voet te volgen, hetgeen wel mede het gevolg zal zijn van de ongelukkige

combinatie verse groente en vers fruit met gezouten haring, die in één artikel worden behandeld. De verschillen zijn zo belangrijk, dat men deze producten evenmin in één artikel kan behandelen als dat men bijv. zuivelproducten en haring aan een gelijktijdige beoordeling kan onderwerpen. Er zullen steeds momenten zijn, dat er door gunstige omstandigheden een zo groot aanbod van het „zeer bederfelijke” product is, dat het niet geheel kan worden opgenomen door de handel, schrijft de heer H. Dit „zeer bederfelijke” slaat toch zeker niet op gezouten haring, wanneer men weet, dat de haring in September 1947 gevangen, thans, eind Juni 1948, nog in prima staat is. Toch knoopt de schrijver zijn conclusies vast aan deze geheel onjuiste combinatie.

De conclusie, dat de tuinder en de reder geheel afhankelijk zijn van de prijsvorming op de veiling, waarop zij verder geen invloed hebben, is er dan ook helemaal naast, hetgeen ook weer toe te schrijven is aan het samenknopen van totaal onvergelykbare bedrijven. Ik wil nu, alleen wat de haring betreft, de fouten in de redenering van de heer H. aantonen.

Bij een daling van de markt geeft de handelaar de daling prompt door aan de producent door op de veiling een lagere prijs te bieden, zegt de heer Hildebrandt. Waar is die markt, die daalt? De marktdaling begint niet elders, doch juist op de veiling. Bij groter aanbod dan vraag daalt heel normaal de prijs, hetgeen de reder nog kan remmen door de verkoop over een langere periode te verdelen. Aan de hand van de veilingprijzen worden de verkoopprijzen door de handel vastgesteld, zowel voor het binnenland als voor de export. Houdt de rederij dus de veilingprijs in de hand door een opvangsysteem, dat juist bij een houdbaar artikel als haring zo gemakkelijk kan, dan kan men de bezwaren van tijdelijk overstelpende aanvoeren geheel opheffen. De verkoop vindt vrijwel gedurende het gehele jaar plaats, de aanvoer in hoofdzaak gedurende 5 maanden. De vangst is vrijwel altijd te plaatsen. In tegenstelling tot de bederfelijke verse groente, is de gezouten haring dus juist een artikel, dat nooit „doorgedraaid” behoeft te worden en dat alleen om een zekere spreiding vraagt.

Geen enkel verstandig handelaar verlangt naar de buitengewoon lage prijzen van voor de oorlog terug, doch begrijpt, dat een renderend, bloeiend productie-apparaat ook zijn belang is. Voor de oorlog was het rederijbedrijf echter niet financieel-krchtig genoeg, om tijdens de grote aanvoeren deze op te vangen en ook de verdeeldheid in rederskringen maakte dit onmogelijk. Kortzichtig eigenbelang van reders-exporteurs, die hun haring uit de markt hielden, zogenaamd om de markt te steunen, doch die hun haring dan beneden de Nederlandse veilingprijzen in het buitenland verkochten, maakte een sluitende opvangregeling onmogelijk. Thans, na de oorlog, hebben de rederijen zulke enorme winsten gemaakt, dat zij gezamenlijk financieel-krchtig genoeg zijn om door een opvangregeling de minimumprijs practisch voor te schrijven. Maar zelfs nu is er door onderlinge onenigheid moeilijk iets te bereiken.

Verder schrijft de heer H, dat geen uitschakeling van groot- en kleinhandel gewenst is, indien geen monopolist als koper optreedt. In het kader van het gehele artikel zou men denken, dat de schrijver doelt op monopolievorming op de veilingen. Dit gevaar bestaat voorlopig in het geheel niet. Zolang de rederij niet tracht de handel uit te schakelen, of de mogelijkheden voor de handel om winst te behalen af te snijden, zal de handel de financiële resultaten van het productie-apparaat niet door monopolievorming trachten ongunstig te beïnvloeden.

Dat Rusland een zodanige monopolistische positie zou innemen ten opzichte van de rederij, is niet geheel juist. Niet alleen Rusland koopt grote hoeveelheden. Er zijn ook grotere afnemers en een groep exporteurs zou ook gecombineerd een bod op bijv. 100.000 à 200.000 vaten kunnen doen. Alleen in de overgangsjaren na 1931, toen

de exporteurs voor de snel teruglopende afzet naar Duitsland van 320.000 vaten tot even 50.000 vaten elders afzet moesten zoeken, heeft men aan Rusland tegen lagere prijzen de overproductie moeten verkopen. De grote verdienste van de exporteurs is het toen geweest, dat zij in de hele wereld naar afzetgebied hebben gezocht, vele nieuwe markten hebben ontsloten en het daardoor mogelijk hebben gemaakt, dat wij voor de vangst 1938 Rusland reeds niet meer nodig hadden. De export beliep in 1938 454.000 vaten zonder Rusland, terwijl deze in 1936 438.963 vaten beliep, waarbij 92.953 vaten tegen sterk verlaagde prijs naar Rusland.

De exporteurs hebben daarmee bewezen, dat de export bij hen in de beste handen is. Er is op het gebied van de uitoefening van de visserij nog zó veel te doen, dat het mede in het belang van het productie-apparaat is, dat dit zich niet op handelsterrein begeeft. Verbeteren kan men daarmee niets, alleen maar slechter maken. Ook de rederij heeft het grootste belang bij een krachtige groothandel. Wanneer men deze niet in de gelegenheid laat redelijke winsten te behalen, dan verdwijnt de belangstelling. De exporteurs, waarbij er zijn, die al meer dan honderd jaar de hele wereld bereizen en bewerken, zijn een onmisbare schakel. De onderlinge concurrentie zorgt wel, dat zij niet te grote winsten maken, die ten koste van de rederij zouden worden behaald.

Naschrift.

Natuurlijk heb ik mij in mijn artikel aan de hoofdlijnen moeten houden, waardoor aan het product pekelharing niet zoveel aandacht kon worden besteed. Pekelharing neemt inderdaad een enigermate afzonderlijke plaats in tengevolge van de houdbaarheid en het feit, dat vele haringverpakkers het m.i. dan ook in het bijzonder de vorm van deelneming van de reder aan de afzet, die aanpassing aan moderne organisatievormen behoeft. Dat het ook met de haringhandel niet zo eenvoudig is, als de heer Ommering wettigert, blijkt wel hieruit, dat krachtens de Haringwet 1927 ook de Overheid zich met de haringexport bemoeit, waardoor zoveel mogelijk een eind is gekomen aan knoeierijen met fust en kwaliteit van exportharing. Het is nu aan de reders en handelaren om door moderne afzetmethoden te voorkomen, dat enerzijds prijsknoeierijen van de handelaren niet langer ten laste van de rederij komen en anderzijds de verschillende markten opbrengen, wat ze economisch kunnen opbrengen, hetgeen vóór de oorlog niet bereikt werd tengevolge van destructieve onderlinge concurrentie onder de handelaren.

Wat het stuk van de heer Kuiper betreft: waarom zo'n vrees voor een betrekkelijk theoretisch artikel van een niet-belanghebbende in het rederijbedrijf? Zeker, ik begrijp volkomen de huidige moeilijkheden van de groothandel in vis. Jarenlang immers was de vraag naar vis groter dan het aanbod en werd de groothandelaar expediteur tegen een vaste marge. Thans begint het aanbod groter te worden en moet men van expediteur weer handelaar worden. Dit vereist aanpassing, doch men heeft zijn yakgroep, waarvan slechts zij lid kunnen zijn, die in de basisjaren, 10 à 15 jaar geleden, ook reeds in vis handelden.

Het lijkt mij, als onbevooroordeelde derde, begrijpelijk, dat de reders en vissers, die in de komende maanden een aantal zeer kostbare trawlers in bedrijf zullen brengen, hun lot niet geheel wenselijk te laten afhangen van anderen.

Door oorlogse en de te verwachten toekomstige moeilijkheden, welke aanleiding voor mij waren de theoretische kant ervan nader te belichten.

Inderdaad ontstonden de visafslagen in de West-Europese landen eind vorige eeuw, na de invoering van de stoommachine in de visserij en het verbeterde transport te land, algemeen als reactie op onjuiste praktijken van

de vishandelaren. Dat er veel eerder reeds enkele visafslagen bestonden is interessant, doch in dit verband onbelangrijk.

Geruime tijd heeft de visafslag voor de visser als indicator dienst gedaan. Na 1920 en vooral na 1930 werd het een onbetrouwbare indicator, doordat de Nederlandse vishandel niet met de tijd is meegegaan, in het bijzonder wat betreft de afzet van verse zeevis, waarvan 90 pCt in het binnenland moet worden verkocht. Met het voor de Nederlandse vishandel typische argument, door de heer K. nog eens uitdrukkelijk gestipuleerd: „Ons volk is nu eenmaal geen visetend volk”, meent men zijn achterblijven bij de eisen des tijds te kunnen rechtvaardigen.

Voorzover er reclame werd en wordt gemaakt ter bevordering van het visverbruik, geschiedt zulks door de Voedingsraad, een overheidsorgaan. Ja, kort voor het uitbreken van de oorlog werd er met steun uit het Landbouw-Crisisfonds van overheidswege voor de te IJmuiden gevestigde groothandelaren in vis een cursus gehouden in het fileren van vis!

Voorts is door mij in dit blad reeds eerder voldoende aangetoond, dat het verbruik van verse zeevis hier te lande het karakter heeft van een luxe gelegenheidsvoedsel. Het Nederlandse volk wil graag vis eten, doch op 20-eeuwse voorwaarden.

Een goede visvoorziening is een nationaal belang. Daar aan dient ook de groothandel in vis mede te werken. Men is echter op de verkeerde weg, indien men nieuw bloed vreest en zich vastklampt aan veilingplicht en „closed shop”.

's-Gravenhage.

A. G. U. HILDEBRANDT.

LONDON LETTER.

London, July 30.

Two topics, one new, one old, are attracting considerable attention in economic circles here. First is the announcement by Sir Stafford Cripps of the intention to form a joint Anglo-American advisory council to improve the productivity of British industry. Second is the argument whether in fact this country genuinely intends to follow a deflationary (or to use the more fashionable euphemism) a disinflationary policy, regardless of its social and political consequences.

The Anglo-American advisory council on productivity is apparently but one-sixteenth of a master plan to raise the level of productivity in Marshall Europe. Its announcement has raised a certain amount of hysterical hostility here, on the grounds that „Made in Britain” looks better than „Made in Britain with American Know-how”, and that acceptance of American advice is alternatively degrading, the thin end of the wedge of American domination of the British economy, or just plain unnecessary.

In fact, the explanation of the decision is almost certainly mainly political. This country sees no early prospect of being able to stand without American aid. It is apprehensive that help under the Marshall plan will either be scaled down or cease next year. (Whether or not this possibility would be increased by a Republican victory in the US Presidential election is beside the point). There has been a fair amount of criticism in American industrial circles of British efficiency and productivity. (Insofar as the criticism comes from opponents there of foreign lending it is certainly not entirely disinterested). It may thus have appeared to Sir Stafford Cripps to be an astute move to have anticipated a revival of this criticism when Congress debates next year's ECA appropriations. British industry, if it is inefficient, could not, of course, become efficient in six months. But in proposing the joint council, Sir Stafford has at least „shown willing”.

As to whether British industry is inefficient, that is a question which can be debated almost endlessly without reaching any really satisfactory conclusion. It is, however, certain that production per man hour (PMH in the economists' jargon) is a great deal higher in many industries in the United States than in this country. Researches by economists and investigations into our coal and cotton trades by American industrialists during the war prove that without peradventure. To a large degree, the more competitive atmosphere of the United States and the higher costs of labour there have forced American industrialists to modernise and mechanise their plants to a much greater extent than British industrialists have done. But even where the same degree of mechanisation exists, there are still examples of much greater PMH in America where identical processes are used in the two countries. (Proof is afforded in instances where an American parent company operates a British subsidiary producing the same product).

In such circumstances, the joint council ought to be warmly welcomed in Britain. Whether, of itself, it will produce any substantial results is another matter. The problem of productivity must be seen against a wide background of incentive, tax legislation and restrictive practices by both employers and employees. Certainly the incentive to the capitalist to modernise and mechanise is not overgreat in Britain today. Profits are pilloried and dividends limited by a „gentleman's agreement". Capital is made the subject of a levy and heavy death duties. Income from it may be taxed at rates up to 95 per cent. Our industrial tax laws, although somewhat improved by the 1945 Income Tax Act, still lag behind America's where provision for depreciation and obsolescence of plant is concerned. Controlled margins and prices may be adequate when related to the cost of plant installed twenty years or more ago. They are certainly not adequate when related to today's capital costs.

On restrictive practices, it may be said that British industry is still suffering from the mentality engendered by the contracting markets of the inter-war years. Then the tendency was to hold what we had, rather than to strive after new objectives; and on the employees' side, to make a job last as long as possible. Whether these habits can be changed in a few short years is a moot point. Most of the leaders of industry and the trade unions are now convinced of the need for much greater PMH. The big question is whether they can persuade the rank and file, long suspicious of the „stop-watch methods of American capitalism", that it is now right to learn from America.

The latest twist to the deflation controversy has been the announcement this week of the derationing of footwear and certain articles of clothing, and the „down-pointing" of certain other articles. (Men's woollen suits, for example, are in future to require only 20 coupons, instead of 26). To get the dispute in perspective it is necessary to go back to last September. Then Sir Stafford Cripps gave each industry an export target, and let it be known that if these targets were not reached, materials and labour would be withdrawn and used by other producers who could sell abroad. It was fairly obvious at the time that the proposals, if adhered to, would cause unemployment in those industries unable to reach their targets, but against the overall background of heavy demand no severe or prolonged unemployment was to be expected, provided that labour was sufficiently mobile.

Then came the White Paper „Economic Survey for 1948" which fixed labour targets for each industry — more workers for coal, textiles and agriculture but fewer for building, clothing, and so on. And lest these plans be upset by excessive purchasing power in the home market, Sir Stafford budgetted for a £ 330 millions Budget surplus. The stage seemed set. All that was necessary was

to await results — which, in the main, were to be a redistribution of our labour force into the industries which could do best in the export markets.

Subsequent events, however, have proved the almost insuperable difficulties of planning in such detail in a democratic state. A combination of circumstances — purchase tax increases imposed in the Budget, rising prices, increased production, the unwillingness or inability of industrialists to sell abroad, the running down of war-time savings and gratuity payments to ex-Service personnel — was reflected with quite surprising rapidity in glutted warehouses and shops, and in tales of unemployment in various consumer goods industries. All this was perfectly foreseeable. It was the logical consequence of the Cripps' plan in action. All that remained to be done was to await events; to allow the displaced labour and raw materials to find their way to the priority industries. There would, of course, be limits to the process, the limits imposed, for example, on movement of labour by the shortage of houses in the areas in which the essential industries are situated. But without unemployment in the non-essential trades, the shift would never be made — unless wholesale direction of labour was resorted to.

The affected interests — employers, workers and politicians of all parties alike — were not, however, going to allow the plan to work without making the most bitter protests. As the result of these protests, the plan gives every appearance of crumbling: Sir Stafford maintains most vigorously that this is not the case. But let the following catalogue of events speak for itself. Over the last month or two, purchase tax concessions costing £ 39 million a year have been made to quite a number of industries, notably the radio and household appliances trades. Utility furniture (and much of it is excellent furniture) is now freely available to all and sundry without coupons. The limit on house repairs and decoration not needing a special license has been raised from £ 10 to £ 100 and building of private houses for sale (in the ratio of one house for sale to each four built for letting) has been resumed. There was a „bonus" issue of clothing coupons and many articles are now coupon-free or have been heavily „down-pointed". The policy of pegging food subsidies around £ 400 millions a year seems to have been abandoned (current cost is £ 470 millions), thus augmenting considerably the purchasing power available for other goods.

The inevitable consequence of this tenderness towards the consumer goods trades is, of course, that the manpower targets set in „Economic Survey" are not being reached, despite the fact that the Government already has some quite formidable powers to direct labour. There have been some gains in the labour forces employed in the essential trades. But these are far below what was budgetted for. And such trades as the clothing and building trades are either not losing as much as expected or are actually taking on more workers instead of losing them. The only „trade" which appears likely to reach its target is the Civil Service, which, of course, budgetted for an increase! Such are the difficulties of planning in a democracy. The real test, however, will come if the concessions fail to halt the rises in stocks of goods. Then it will be confirmed that it is not coupons which are in short supply, but cash. And then we shall get pressure to restore purchasing power by cutting taxation. With a General Election not very far away, it will not be easy to resist that pressure.

HAROLD WINCOTT.

BOEKBESPREKING.

Wilhelm Röpke, Die Krise des Kollektivismus. Eugen Rentsch Verlag, Zürich.

De onvermoeibare bestrijder van het collectivisme heeft in deze helder gestelde brochure de inhoud van enige door hem gehouden voordrachten op uitmuntende wijze verwerkt.

Het is, al 'lang niet' meer mogelijk, de collectivistische denkwijze en politiek karakteristiek te noemen voor een bepaalde politieke partij. Daarvoor zijn ze te veel doorgedrongen in partijen, die volstrekt niet socialistisch zijn. Daar staat tegenover, dat er uit het socialistische kamp steeds meer stemmen opgaan tegen het collectivisme. De schrijver geeft enige merkwaardige voorbeelden hiervan uit Duitsland, Zwitserland en Italië, en concludeert, dat het collectivisme zich heden ten dage in een toestand van innerlijke crisis bevindt.

„Die innere Krisis des europäischen Kollektivismus (äussert sich) nach aussen in Sezessionen, Abbröckelungen und Distanzierungen“. Men kan tegenwoordig van socialistische apologetiek spreken, zoals er vroeger een kapitalistische apologetiek was. De vertegenwoordigers van het „democratische“ socialisme verdedigen zich „in einer Art von Verzweiflung“ met de bewering, dat dit socialisme de enige stevige dam tegen het communisme geworden is.

„Dass ein 50%iger Kollektivismus sich als Damm gegen einen 100%igen zu rechtfertigen sucht, ist ein beredtes Zeichen dafür, dass sich der demokratische Kollektivismus heute in einer Lage befindet, die man, um das mindeste zu sagen, als ungewöhnlich bezeichnen muss, vor allem dann, wenn man bedenkt, dass beide Richtungen sich auf Marx als ihren geistigen Ahnherrn beziehen. Welches Vertrauen aber dürfen wir zur Festigkeit dieses Dammes haben?“

Gelukkig zijn vele vertegenwoordigers van het democratische socialisme volkomen oprecht, als zij front maken tegen het collectivisme. Het lijkt geen twijfel, dat de onoverbrugbare kloof zich niet rechts, maar links van hen bevindt en dat zij in weerwil van alle meningsverschillen behoren bij de grote groep, die tegenover het totalitarisme staat. Ook moet toegegeven worden, dat in vele Europese landen aan het democratische socialisme, althans voor het oogenblik, de taak toevertrouwd is, een stevige dam tegen het communisme te vormen. Voor het oogenblik: hier ligt het probleem. Twee dingen, meent Röpke, moeten ons sceptisch stemmen.

Ten eerste: in hoeverre kunnen wij op het democratisch socialisme in zijn strijd tegen het communisme staat maken? Marx, de „rode Pruis“, heeft het moderne socialisme twee zielen ingeblazen, die in hemzelf woonden, „das naturrechtlich-demokratisch-liberal-humanitäre Element, das der Sozialismus mit dem Liberalismus gemeinsam hat, und ein ganz entgegengesetztes, das man als antiliberal-machtpolitisch-romantisch bezeichnen kann. Diese beiden Elemente geben dem modernen Sozialismus... den Charakter des innerlich Zerrissenen... Immer wieder, wenn wir in diesem oder jenem Lande den demokratischen Sozialismus bereits für die Sache einer Politik gewonnen glaubten, die den kommunistischen Totalitarismus genau so entschieden ablehnt wie den faschistischen, werden wir zu unserer Enttäuschung daran erinnert, dass auf eine so zweideutige und so qualvoll zerrissene Bewegung kein wirklicher Verlass ist“.

Ongetwijfeld kan men, voor de bestrijding van de totalitaire machten en tendenties, geen staat maken op het socialisme. En als wij, voor landen als Nederland, Engeland, Scandinavië in dit opzicht misschien meer vertrouwen hebben in de „democratische socialisten“ dan Röpke, dan is dit te danken aan de liefde voor de vrijheid en de vrij grote mate van politieke rijpheid, welke in die landen te vinden is.

De tweede reden, waarom wij volgens Röpke sceptisch

gestemd moeten zijn, is de volgende. Wat hun laatste doeleinden en idealen betreft, zouden het democratisch socialisme en het communisme door een gehele wereld gescheiden moeten zijn. Doch waardoor verschillen ze in hun economische politiek? In het wezen der zaak slechts daarin, dat het democratische socialisme het communistiche programma in die mate verdund, dat zulk een gematigd collectivisme ophoudt, een onmiddellijk dodend gif te zijn voor de liberaal-democratische rechtsstaat. „Wenn das Wirtschaftsprogramm des demokratischen Sozialismus darin besteht, vom Kommunismus einen mehr oder weniger hohen Diskont abzuziehen, so dürfen wir fragen, ob nicht die 50%igen gegenüber den 100%igen auf die Dauer doppelt im Nachteil sind, indem sie zwar auf der einen Seite die Massen an die Richtung eines solchen Programmes gewöhnen, den Kommunisten aber den Vorsprung seiner radikalen Verwirklichung lassen“.

De achteruitgang van 'de economische toestand, die volgens Röpke's mening van de uitvoering van het „verdunde collectivistiche programma“ verwacht moet worden, maakt het voor de communisten gemakkelijker de massa te doen geloven dat de economische programma's niet te veel, maar te weinig collectivisme bevatten.

Ook in deze brochure vindt men tal van kernachtige passages, die karakteristiek voor Röpke zijn.

„Der „Mittelweg“ des gemässigten Sozialismus bringt also die Marktwirtschaft um die Möglichkeit, gegenüber dem Kommunismus ihre volle wohlstandschaffende Kraft zu beweisen. Er genügt, um eine Volkswirtschaft zu ruinieren, aber nicht, um der kommunistischen Demagogie den Wind aus den Segeln zu nehmen. Im Gegenteil — er wird sie nur noch praller aufblähen“.

Wat de vakverenigingen betreft: het democratische socialisme schijnt er geen tegenstrijdigheid in te voelen, als het een collectivistiche economische politiek bevordert en tegelijkertijd de machtspositie der vakverenigingen bevestigt. Het communisme volgt ook hier een logica, die van alle sentimentaliteit gespeend is. Zolang het de Staat niet beheerst, doet het alles, om door middel van de vakverenigingen het economische leven te verwarren en te ruïneren. Heeft het de macht veroverd, dan draait het geen oogenblik, de vakverenigingen van vrije organen der arbeiders te degraderen tot een „arbeidsfront“.

De drang tot socialisering is in het hedendaagse Europa tot een epidemie geworden. Waarom wil men socialiseren? De verstandigsten zullen antwoorden: om het probleem van de eigendom der productiemiddelen tot oplossing te brengen. „Das Mindeste, was wir dazu sagen müssen, ist: die Verstaatlichung kann das Problem überhaupt nicht lösen. Ja, es ist so weit von einer Lösung entfernt, dass dies, die Verstaatlichung, wohl das Letzte wäre, worauf man bei ruhiger Besinnung verfallen sollte. Warum? Weil das Problem des Eigentums in unserer Zeit das konzentrierte Eigentum ist, und weil es absurd ist, ein Problem der Konzentration durch Hyperkonzentration lösen zu wollen“. „Es ist ein Stück reinster Mystik, wenn man meint, die berühmte „Trennung des Arbeiters von seinen Produktionsmitteln“ dadurch wiederaufheben zu können, dass man den privaten Eigentümer durch den Staat ersetzt“.

Ook dit geschrift van Röpke is gesteld in de stijl die wij van hem kennen: helder, bezonken en evenwichtig, en toch puntig en vol innerlijke kracht en beweging. Zowel voor zijn tegen- als zijn medestanders is de lezing van waarde. En voor allen, die verder willen zien dan de pauze, die de uitvoering van het Marshall-plan in het drama onzer moeilijkheden brengt.

Rotterdam.

Prof. G. GONGGRIJP.

AANTEKENING.

BILATERALISME EN MULTILATERALISME IN HET EUROPESE BETALINGSVERKEER.

Voor een goed begrip van het feit, dat in Europa het bilateralisme nog steeds algemeen verbreid is, ondanks het verlangen naar terugkeer tot multilateralisme en vrijheid in het internationale betalingsverkeer, is het nuttig, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 29 Juli jl., om een ogenblik terug te zien op de vooroorlogse structuur van dit betalingsverkeer en de veranderingen, die zich daarin hebben voorgedaan¹⁾.

In de 30-er jaren vormden Groot-Brittannië en Duitsland, die gezamenlijk $\frac{2}{3}$ van de Europese handelsomzetten voor hun rekening namen, de beide pijlers der inter-Europese handel. Typerend voor Engeland's positie was het importoverschot t.o.v. de andere Europese landen, gefinancierd met inkomsten uit overzeese beleggingen en uit het internationale dienstenverkeer. Daartegenover had Duitsland normaliter een exportoverschot met zijn Europese handelspartners, die voor betaling hiervan van hun exportoverschotten naar Groot-Brittannië gebruik maakten. Duitsland was daardoor in staat, zijn importoverschot t.o.v. overzeese grondstoffen- en voedingsmiddelen producerende landen te financieren.

Het feit, dat deze stroom van internationale betalingsmiddelen na de oorlog is opgedroogd, doordat Groot-Brittannië zijn „onzichtbare” inkomsten grotendeels verloren zag gaan, verklaart voor een belangrijk deel de moeilijkheden, waarvoor de Europese handel zich thans ziet gesteld.

Sinds 1945 zijn er verschillende pogingen gedaan om het Europese handels- en betalingsverkeer te vergemakkelijken. In het kader van hun handelsaccorden hebben bijv. Zweden, Zwitserland en België omvangrijke credieten verleend; deze bleken echter spoedig te zijn uitgeput. Voorts heeft Groot-Brittannië zich tegenover de Verenigde Staten verplicht om per 15 Juli 1947 het pond sterling met betrekking tot lopende transacties volledig inwisselbaar te stellen; tengevolge van massale dollaronttrekkingen moest Groot-Brittannië dit experiment reeds spoedig beëindigen. Een verdere poging is de door verschillende landen gesloten overeenkomst inzake plurilaterale compensatie van saldi, van kracht geworden op 18 November 1947, waarbij de Bank voor Internationale Betalingen te Basel als bemiddelingsinstituut werd ingeschakeld; ook hier bleek de speelruimte slechts beperkt.

Waarop berust eigenlijk de sterke neiging tot bilateralisme? De studie van de Economic Commission for Europe stelt duidelijk in het licht, dat het vooroorlogse „driehoekssysteem”, zoals boven geschetst, thans slechts zeer onbevredigend functioneert. De E.C.E. verdeelt de Europese landen in 3 groepen, die zich elk in een geheel verschillende situatie bevinden:

- a. de crediteurlanden, zoals België en Zweden, die t.o.v. de meeste andere Europese landen exportoverschotten vertonen, welke tot nu toe met behulp van goud en dollars werden gedekt of, voorzover dit niet mogelijk was, verlening van crediet vereisten. De uitputting van de goud- en dollarreserves enerzijds, van de verleende credieten anderzijds leidt er toe, dat thans bilaterale regelingen tussen de crediteurlanden en de anderen onvermijdelijk zijn;
- b. de partiële debiteurlanden, bijv. Frankrijk, Zweden, Noorwegen en Nederland; die bij de vorige groep weliswaar in de schuld staat, maar vorderingen heeft op de volgende;
- c. de debiteurlanden; deze groep kampt met tekorten op de lopende rekening en uitputting der valuta- en credietreserves tegenover de andere partners. De belangrijkste representant van deze groep is Groot-Brittannië.

Uit deze opsomming blijkt, aldus de „N.Z.Z.”, dat wijzigingen in het handels- en betalingsverkeer niet kunnen

uitblijven, wanneer de derde groep tegenover de beide andere tekorten op de lopende rekening blijft registreren. De impasse kan worden doorbroken, wanneer deze groep weer over middelen ter dekking van het deficit komt te beschikken (goud, dollars of additionele inkomsten uit het internationale goederen- en dienstenverkeer) of wanneer de crediteurlanden bereid zouden zijn opnieuw middelen ter beschikking te stellen. Hier ligt, in ruimer verband, de betekenis van het Marshall-plan.

In de grond van de zaak komt het erop aan, dat structuurveranderingen — vooral in de debiteur-, in mindere mate in de partiële debiteurlanden — noodzakelijk zijn, wil Europa weer een zelfstandige schakel in het wereldverkeer worden. Voorshands zou, zonder het Marshall-plan, een terugvallen op een strikt bilateralisme onvermijdelijk zijn.

Allerwége kan men waarnemen, dat het probleem van het bilateralisme vaak van de verkeerde kant wordt aangepakt, daar men het dikwijls te veel als een valuta-technisch vraagstuk ziet. De „zwakte” van een valuta is in wezen niets anders dan een symptoom van een betalingsbalansdeficit, dat op zijn beurt is terug te voeren tot een tekortschieten van de productie- en exportcapaciteit en een binnenlandse inflatoire druk (twee verschijnselen, die ten nauwste met elkaar zijn verbonden).

Middelen tot verbetering zijn daarom te vinden in: 1e. eliminering van de excessieve binnenlandse vraag, 2e. verhoging van productie en uitvoer. Slechts langs deze weg is een volledig herstel van de onderlinge inwisselbaarheid der valuta's te verwachten. Een complicatie is ongetwijfeld, dat de valuta's der Europese landen verschillende gradaties van „zwakte” vertonen.

Het is niet té ontkennen, dat, terwijl het eerste der hier aangegeven middelen door de betrokken landen zelf ter hand kan worden genomen, het tweede slechts toegepast kan worden, wanneer tevens hulp van buitenaf wordt verkregen. Hier ligt de grote betekenis van het Marshall-plan, dat de lasten, aan het noodzakelijk aanpassingsproces verbonden, kan verzachten en over een langer tijdsverloop verdelen.

Zwitserland's positie.

Ook landen, die niet direct hulp behoeven, zullen de gevolgen van het proces van reconstructie der getroffen landen ondervinden. De Engelse „export drive” bijv. laat niet na, de Zwitserse productie (zowel voor de binnenlandse als de buitenlandse markt) te beïnvloeden. De Zwitserse invoer is momenteel verhoudingsgewijs zeer hoog; anderzijds benadeelt de Engelse invoerrestrictiepolitiek de Zwitserse export. Zwitserland voelt voorts de verscherpte Engelse concurrentie op de wereldmarkt. Deze concurrentiestrijd kan, aldus de „N.Z.Z.”, verder worden verscherpt, wanneer de Marshall-hulp in de getroffen landen effect begint te sorteren. Het blad laat na, nog een stap verder te gaan en de conclusie te trekken, dat bovenstaand betoog de noodzaak van internationale economische samenwerking slechts kan onderstrepen.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE STIJGING VAN HET AMERIKAANSE PRIJSPEIL.

Het prijsniveau in de Verenigde Staten is in de eerste 6 maanden van dit jaar vrijwel onafgebroken gestegen. „The Financial Times” van 29 Juli jl. stelt vast, dat in Februari en Maart jl., toen met name de graanprijzen een daling vertoonden, weliswaar een omslag werd verwacht, maar dat sindsdien de prijzen weer algemeen omhoog zijn gegaan. Voor deze sterke inflatoire beweging sinds Maart jl. zijn de volgende oorzaken aan te wijzen:

- 1°. de goedkeuring door het Congres van een belastingverlaging van \$ 4,8 mld;

¹⁾ Vgl. ook „A Survey of the economic situation and prospects of Europe”, Economic Commission for Europe, Genève, Maart 1948.

2°. gedurende het fiscale jaar, dat op 1 Juli is begonnen, zullen de overheidsuitgaven voor goederen en diensten ca \$ 4 mld hoger zijn dan in de vorige periode; het betreft hier met name hogere uitgaven voor defensie en hulp aan het buitenland;

3°. de derde loonronde; deze heeft naar schatting aan tenminste 10 mln arbeiders een loonsverhoging bezorgd van gemiddeld $12\frac{1}{2}$ dollarcenten per uur, neerkomende op \$ 2,5 mld dollars additioneel loon per jaar;

4°. de investeringen door het bedrijfsleven in gebouwen en machinerieën; deze zullen naar schatting dit jaar \$ 18,2 mld belopen, d.i. \$ 2,5 mld meer dan in 1947.

In totaal veroorzaken deze factoren een stijging van de totale vraag naar goederen met \$ 13 à 14 mld per jaar, een hoog bedrag in vergelijking met een bruto nationaal product van ongeveer \$ 250 mld per jaar. Het is niet te verwachten, aldus het blad, dat de Amerikaanse volkshuishouding, die reeds gekenmerkt wordt door „full employment”, de productie ver en snel genoeg kan verhogen om deze grotere vraag zonder verdere prijsstijging en een nieuwe loonronde op te vangen; ook de importen zullen niet in afdoende mate kunnen worden vergroot.

Mogelijkheden tot bestrijding van de inflatiespiraal zijn gelegen in: a. controles in de reële sfeer, zoals in Engeland en Nederland, b. maatregelen in de financiële sfeer: belastingverhoging, vermindering der arbeidsuitgaven, creditrestrictie, spaarcampagnes. Ook zouden de uitgaven voor hulp aan het buitenland drastisch kunnen worden gereduceerd. Ook bestaat echter de kans, dat er niets tegen de inflatoire ontwikkeling wordt gedaan. Over een en ander zal de speciale zitting van het Congres thans licht moeten verschaffen. Intussen zal verdere prijsstijging de waarde van de E.R.P.-hulp voor de Europese landen verder doen dalen.

DEVALUATIE VAN DE MEXICAANSE DOLLAR

Mexico is voornemens zijn munteenheid te devalueren. De Regering pleegt thans overleg met het Internationale Monetair Fonds, daar zij met meer dan 10 pCt zou willen devalueren. Na de aankondiging van dit voornemen werd de Mexicaanse dollar verhandeld tegen 6,50 per Amerikaanse dollar, hetgeen neerkomt op een depreciatie van ongeveer 25 pCt (sedert 1941 staat de koers nl. op 4,85 per Amerikaanse dollar).

Het besluit van de Mexicaanse Regering is volgens „The Investors' Chronicle” van 31 Juli een verrassing. Nog in April van dit jaar liet een der best geïnformeerde Amerikaanse banken een speciaal memorandum over de Mexicaanse valutasituatie circuleren, waarin zij concludeerde, dat de stabiliteit van de Mexicaanse dollar gedurende 1948 verzekerd was. Ter fundering van dit optimistische standpunt wees deze bank op de sterke accumulatie van goud en buitenlandse valuta gedurende de oorlog (in Augustus 1945 \$ 380 mln tegen \$ 60 mln in 1941), op het belangrijke Amerikaanse toeristenverkeer, dat elk jaar ongeveer \$ 70 mln opbrengt, voorts op de goud- en zilverproductie (ongeveer \$ 60 mln per jaar). Ook de Mexicaanse olieproductie is gestegen; de export bedroeg 9,7 mln barrels (waarde \$ 14 mln) in 1946 en 14 mln barrels (\$ 25 mln) in 1947. Dit jaar belooft de olie-export op jaarbasis 18 mln barrels (\$ 44 mln).

Gewezen moet echter worden op een andere zijde van dit beeld, zegt bovengenoemd blad. In de driejarige periode 1945—1947 bedroeg het Mexicaanse tekort op de handelsbalans ongeveer 500. mln Amerikaanse dollars en de voorraad aan goud en buitenlandse valuta daalde tot \$ 120 mln in Februari 1948. De ongunstige handelsbalans noopte de Mexicaanse Regering tot drastische importcontrole en hogere tarieven in het midden van 1947.

Deze maatregelen beginnen thans effect te sorteren; voor de eerste vijf maanden van dit jaar bedraagt het tekort, op jaarbasis gebracht, \$ 48 mln. Vindt thans

devaluatie plaats, dan zal het werkelijke tekort over 1948 vermoedelijk niet onaanzienlijk lager komen te liggen.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Met het naderen van de ultimo bereikten de spanningen op de geldmarkt haar hoogtepunt. Het zeer kort lopende Augustuspapier werd zelfs tijdelijk tegen 2 pCt verhandeld en Septemberpromessen tegen $17\frac{1}{8}$ pCt. De lange duur der geldschaarste heeft sommige geldmarktinstellingen aanleiding gegeven om een deel van de dure beleningen bij de centrale bank af te lossen met het provenu van bij haar gediscoteerd schatkistpapier. Hierdoor deed zich het zeldzame verschijnsel voor, dat de post binnenlandse wissels bij De Nederlandsche Bank met f 13½ miljoen toenam. Op de laatste dag der week, tevens de maandultimo, trad echter een zekere verruiming in, vermoedelijk omdat men toen het terrein duidelijker kon overzien, daar de ultimo-disposities voorbij waren, en over enige dagen weer promessen komen te vervallen. Op 31 Juli noteerden September-, October- en Novemberpapier dan ook weer $15\frac{5}{8}$ pCt, terwijl de langer lopende termijnen alle tegen $19\frac{1}{16}$ pCt gevraagd waren. Callgeld bleef $1\frac{1}{2}$ pCt noteren, doch was iets ruimer aangeboden.

Met ingang van 2 Augustus werd ter beurze de handel opengesteld in certificaten van Engelse obligaties. De belangrijkste reden hiervan zal wel zijn, dat liquidatie van dit bezit in Engeland, in tegenstelling tot de onderliggende waarden van certificaten van Amerikaanse fondsen, toch niet mogelijk is. De Engelse deviezenbepalingen staan nl. geen transfer van het provenu van geliquideerde beleggingen toe, doch uitsluitend herbelegging in bepaalde categorieën van fondsen.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week wederom vrijwel geen fluctuaties te zien. Van alle groepen van fondsen bleven de koersen op ongeveer hetzelfde niveau.

Dit in tegenstelling tot de staatsfondsenmarkt, waar voor deze markt althans een relatief grote koersdaling intrad. De $3-3\frac{1}{2}$ pCt 1947 daalde tot $97\frac{5}{8}$ pCt en de 3 pCt investeringscertificaten tot $97\frac{1}{8}$ pCt. De $2\frac{1}{2}$ pCt N.W.S., welke zoals bekend tegen 83 pCt in betaling wordt genomen voor de aanslagen in de heffingen, noteerde aan het einde der week slechts $80\frac{3}{4}$ pCt. Dit alles wijst erop, dat de vraag naar staatsfondsen van degenen, die over vrij geld beschikken en aanslagen in de bijzondere belastingen hebben te betalen, slechts van geringe omvang is. Dikwijls valt hier ook een zekere apathie waar te nemen, zodat men niet bereid is de overigens geringe moeite te nemen om staatsfondsen aan te kopen i.p.v. aanstonds met vrij geld te betalen.

In monetair opzicht is dit niet ongunstig; een dergelijke gang van zaken draagt er toe bij om het nog aanwezige geldoverschot bij het huidige prijsniveau weg te nemen.

Het gebruikelijke koersstaatje laat duidelijk zien, van hoe geringe betekenis de koersmutaties in de afgelopen week zijn geweest.

	23 Juli	30 Juli
	1948	1948
A.K.U.	170½	169 ⁵ / ₈
v. Berk's Patent	121	121½
Lever Bros. Unilever C. v. A.	299½	300½
Philips G. b. v. A.	256½	257½ GB
Koninklijke Petroleum	339½	340
H.A.L.	197½	196½
N.S.U.	183	183
H.V.A.	225½	224½
Deli Mij. C. v. A.	154½ GB	154½ L
Amsterdam Rubber	162½	162

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 2 Augustus 1948
Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{	Hoofdbank f 38.800.000,— ¹⁾	
		Bijbank „ „	
		Agentsch. „ 10.000,—	
			f 38.810.000,— ¹⁾

Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937²⁾ art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)

Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947

Beleningen: { Hoofdbank f 137.546.455,12³⁾
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand) { Bijbank „ 4.006.435,12
Agentsch. „ 5.578.055,44

Op effecten, enz. f 147.130.945,68
Op goederen en celen „ 146.489.159,51³⁾
„ 641.786,17

Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)

Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947

Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal f 481.703.757,18
Zilveren munt, enz. „ 546.073,25

Papier op het buitenland f 311.046.400,—
Tegoeed bij correspondenten in het buitenland „ 138.409.741,64
Buitenlandse betaal-middelen „ 5.626.714,30

Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds „ 105.695.173,21
Gebouwen en inventaris „ 2.500.000,—
Diverse rekeningen „ 223.002.661,29

f 4.754.471.466,35

Passiva.

Kapitaal f 20.000.000,—
Reservefonds „ 12.759.703,05
Bijzondere reserves „ 54.447.566,03
Pensioenfonds „ 19.916.058,01
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften) „ 118.325.970,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften) „ 3.058.972.095,—
Bankassignaties in omloop „ 31.621,37
Rekening-courant saldo's: 's Rijks Schatkist f 625.182.122,88
Geblokkeerde saldo's van banken „ 66.533.983,28
Geblokkeerde saldo's van anderen „ 25.243.059,81
Vrije saldo's „ 552.664.341,06

„ 1.269.623.507,53
Diverse rekeningen „ 200.394.945,36
f 4.754.471.466,35

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 36.894.550,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 148.891.985,50

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
14 Juli '48	0,2	1.299,2	1.300	1.271,9	28,3
21 Juli '48	0,2	1.299,3	1.300	1.276,5	23,8
28 Juli '48	0,2	1.299,2	1.300	1.285,0	15,2

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
14 Juli '48	0,8	364,1	10,2	21,1	406,3	14,1	303,3
21 Juli '48	0,8	366,9	15,6	22,1	410,9	14,7	307,0
28 Juli '48	0,8	366,3	13,4	34,1	411,6	11,2	311,0

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
21 Juni '48	482.260	321.995	164.189	10	145.075
28 „ '48	482.131	318.167	149.260	10	150.156
5 Juli '48	482.162	315.820	145.392	10	151.270
12 „ '48	482.195	310.970	139.836	10	151.757
19 „ '48	482.238	315.846	145.637	10	173.221
26 „ '48	482.206	322.384	135.778	13.510	167.667
2 Aug. '48	482.250	311.046	144.036	38.810	147.131

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldo van banken	Geblokkeerde saldo van anderen	Vrije saldo
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
21 Juni '48	2.909.438	761.640	97.996	29.003	506.454
28 „ '48	2.960.501	741.422	56.898	23.610	506.384
5 Juli '48	2.991.443	719.554	44.719	22.297	505.168
12 „ '48	2.961.945	819.628	27.871	22.006	463.538
19 „ '48	2.958.800	794.689	39.506	21.842	513.100
26 „ '48	2.995.905	765.290	30.441	20.627	519.884
2 Aug. '48	3.058.972	625.182	66.534	25.243	552.664

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goud-voorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
24 Juni 1948	27.240	12.099	8.489	598	335	51.041
1 Juli 1948	27.805	11.668	8.781	998	316	52.606
8 „ 1948	27.820	11.483	9.644	783	292	52.581
15 „ 1948	27.870	11.689	9.384	621	288	52.626
22 „ 1948	27.922	11.623	9.370	516	279	52.629
29 „ 1948	27.922	11.336	9.341	939	280	52.625

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldo		Besluitwet van Oct. '44 ³⁾
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
24 Juni 1948	637	167.313	78.365	2	6.755	482
1 Juli 1948	637	170.323	80.290	4	7.298	482
8 „ 1948	636	170.775	80.863	6	7.045	481
15 „ 1948	636	170.373	80.768	3	7.005	481
22 „ 1948	636	170.158	80.708	3	6.902	481
29 „ 1948	636	170.313	81.112	2	6.550	481

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frcs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
17 Juni 1948	22.241	21.623	263	20.749
24 Juni 1948	22.261	21.642	271	21.010
1 Juli 1948	22.258	21.642	256	21.366

Data	F.R.-biljetten ¹⁾ in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
17 Juni 1948	23.689	19.862	984	17.999
24 Juni 1948	23.669	20.098	1.863	17.408
1 Juli 1948	23.752	20.176	1.928	17.389

ZWEEDSE RIJKSBANK.
(Voornaamste pos'en in millioenen kronen)

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld.
	Goud	Overwaarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
7 Juli 1948	186	118	2.990	300	91	—	182
15 Juli 1948	183	116	2.919	228	165	—	182
23 Juli 1948	181	115	2.856	221	179	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening.
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
7 Juli 1948	2.707	878	658	137	128	236	6
15 Juli 1948	2.633	977	880	22	133	247	6
23 Juli 1948	2.639	868	746	39	136	241	8

PRODUCTIE EN EXPORT VAN NATUURRUBBER 1).

In 1.000 long tons	Productie natuurrubber			Export natuurrubber		
	Indonesië	Malakka	Totaal	Indonesië	Malakka	Totaal
1941	650	600	1.600	636	573	1.510
1942	200	155	640	150	125	475
1943	100	75	465	75	75	360
1944	50	25	360	25	25	255
1945	10	8,6	250	4,3	51,6	250
1946	175	403,7	837,5	230	366,9	967,5
1947	295	646,4	1.270	285	640,1	1.232,5
1948						
Jan.	27,5	62,1	122,5 ²⁾	26,4 ²⁾	61,5	117,5 ²⁾
Febr.	27,5 ²⁾	50,7	102,5 ²⁾	26,7 ²⁾	55,1	115 ²⁾
Maart	35 ²⁾	58,5	122,5 ²⁾	34,1 ²⁾	48,2	110 ²⁾
April	30	66,5	127,5	30,8	43,7	102,5
Mei					66,1	

1) Bron: „Rubber Statistical Bulletin“ van Juni 1948. De cijfers zijn schattingen.

2) Gecorrigeerde cijfers.

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.

Land	Guldens per	Datum	Aankoop	Verkoop
Telegrafische en schriftelijke overmaking.				
België/Luxemb.	100 francs	22 Juni '48	f 6,045	f 6,06
Canada	dollar	22 Juni '48	f 2,64 ^{TT}	f 2,66 TT
	dollar	22 Juni '48	f 2,64 ^{zicht}	f 2,66 ^{zicht}
Denemarken	100 kronen	22 Juni '48	f 55,13	f 55,43
Frankrijk	100 francs	22 Juni '48	f 1,23 ^{1/2}	f 1,24
Gr.-Britannië en N.-Ierland	pond sterling	22 Juni '48	f 10,68	f 10,70
Noorwegen	100 kronen	22 Juni '48	f 53,30	f 53,60
Portugal	100 escudos	22 Juni '48	f 10,64	f 10,74
Tsj. slowakije	100 kronen	22 Juni '48	f 5,29	f 5,32
Ver. Staten	dollar	22 Juni '48	f 2,64 ^{TT}	f 2,66 ^{TT}
			f 2,64 ^{zicht}	f 2,66 ^{zicht}
Zweden	100 kronen	22 Juni '48	f 73,58	f 73,99
Zwitserland	100 francs	22 Juni '48	f 61,50	f 61,75

Bankpapier.

Valuta	Guldens per	Datum	Aankoop	Verkoop
Belgische francs	100 francs	22 Juni '48	f 6,—	f 6,10
Canad. dollars	dollar	22 Juni '48	f 2,62 ^{1/2}	f 2,67 ^{1/2}
Deense kr.	100 kronen	22 Juni '48	f 54,73	f 55,83
Fransc francs	100 francs	22 Juni '48	f 1,22 ^{1/2}	f 1,25
Ponden sterling	pond sterling	22 Juni '48	f 10,64	f 10,74
Noorse kr.	100 kronen	22 Juni '48	f 52,92	f 53,98
Oostenr. schill.	100 schill.	22 Juni '48	f 26,—	f 27,—
Escudos	100 escudos	22 Juni '48	f 10,58	f 10,80
Dollars	dollar	22 Juni '48	f 2,62 ^{1/2}	f 2,67 ^{1/2}
Zuidsl. dinars	100 dinars	22 Juni '48	f 5,20	f 5,36
Zweedse kr.	100 kronen	22 Juni '48	f 73,17	f 74,45
Zwitserse fr.	100 francs	22 Juni '48	f 61,—	f 62,25
Tsjechoslow. kr.	100 kronen	22 Juni '48	f 5,20	f 5,36

KOERSEN VOOR BETALINGEN, WELKE IN NEDERLANDSE VALUTA MOETEN WORDEN VEREFEND.

Land	Buitenlandse valuta per	Datum	Koers
Oostenrijk	100 gulden	22 Juni '48	shillingen 371,65
Italië	gulden	22 Juni '48	lirens 131,77
Finland	gulden	22 Juni '48	mark 50,95
Hongarije	100 gulden	22 Juni '48	forint 439,15
Polen	gulden	22 Juni '48	zloty 150,78
Spanje	100 gulden	22 Juni '48	pesetas 441,60
Zuid-Slavië	100 gulden	22 Juni '48	dinars 1.884,658

NIET-OFFICIËLE WISSELKOERSEN TE AMSTERDAM.

Land	Guldens per	Datum	Aankoop	Verkoop
Brits-Indië	100 rupees	22 Juni '48	f 79,78	f 80,58
Curaçao	gulden	22 Juni '48	f 1,40	f 1,41
Ned.-Indië	gulden	22 Juni '48	f 0,99 ^{1/2}	f 1,00 ^{1/2}
Suriname	gulden	22 Juni '48	f 1,40	f 1,41 ^{1/2}
Unie van Zuid-Afrika	pond	22 Juni '48	f 10,66	f 10,70

WISSELKOERSEN VOOR BINNENLANDSE VERREKENINGEN.

Land	Guldens per	Datum	Koers
België en Luxemburg	100 francs	22 Juni '48	f 6,05327
Brits-Indië	100 rupees	22 Juni '48	f 80,1825
Canada	dollar	22 Juni '48	f 2,653
Curaçao	100 gulden	22 Juni '48	f 140,67
Denemarken	100 kronen	22 Juni '48	f 55,28
Dominicaanse Republiek	dollar	22 Juni '48	f 2,653
Finland	100 mark	22 Juni '48	f 1,236
Frankrijk	100 francs	22 Juni '48	f 1,937
Gr.-Britannië en N.-Ierland	pond sterling	22 Juni '48	f 10,691
Hongarije	100 forints	22 Juni '48	f 22,60
Italië	100 lirens	22 Juni '48	f 0,759
Ned.-Indië	100 gulden	22 Juni '48	f 100,—
Noorwegen	100 kronen	22 Juni '48	f 53,45 ^{1/2}
Oostenrijk	100 schillingen	22 Juni '48	f 26,53
Polen	100 zloty	22 Juni '48	f 0,66
Portugal	100 escudos	22 Juni '48	f 10,691
Spanje	100 pesetas	22 Juni '48	f 24,29 ^{1/2}
Suriname	100 gulden	22 Juni '48	f 140,67
Tsjechoslow.	100 kronen	22 Juni '48	f 5,306
Unie van Z.-Afrika	Z.-Afr. pond	22 Juni '48	f 10,66 ^{1/2}
Ver. Staten	dollar	22 Juni '48	f 2,653
Zuid-Slavië	100 dinars	22 Juni '48	f 5,30 ^{1/2}
Zweden	100 kronen	22 Juni '48	f 73,81
Zwitserland	100 francs	22 Juni '48	f 61,62 ^{1/2}

UIT BUITENLANDSE NOTERINGEN AFGELEIDE WISSELKOERSEN.

Land	Guldens per	Datum	Koers
Europa:			
Belgarije	100 levas	22 Juni '48	f 0,93
Ierland	pond	22 Juni '48	f 10,69
Gibraltar	pond	22 Juni '48	f 10,69
Griekenland	10.000 drachmen	22 Juni '48	f 5,34 ^{1/2}
Malta	pond	22 Juni '48	f 10,69
Roemenië	100 lei	22 Juni '48	f 1,77
Rusland	roebel	22 Juni '48	f 0,50
IJsland	100 kronen	22 Juni '48	f 41,—
Amerika:			
Argentinië	100 peso	22 Juni '48	f 0,66
Bolivia	100 bolivianos	22 Juni '48	f 6,33
Brazilië	100 cruzeiros	22 Juni '48	f 14,25
Chili	100 pesos	22 Juni '48	f 8,50
v. prioriteits-goederen			
			f 10,60
Columbia	peso	22 Juni '48	f 1,52
Cuba	peso	22 Juni '48	f 2,64 ^{1/2}
Mexico	dollar	22 Juni '48	f 0,55
Peru	Per. pond	22 Juni '48	f 4,08
Uruguay	peso	22 Juni '48	f 1,40
Venezuela	bolivar	22 Juni '48	f 0,79 ^{1/2}
Azië en overige werelddelen:			
Ceylon	rupee	22 Juni '48	f 0,80 ^{1/2}
China	1.000 dollar	22 Juni '48	ca 10,005
Japan	100 yen	22 Juni '48	f 2,—
Palestina	pond	22 Juni '48	f 10,69
Philippijnen	peso	22 Juni '48	f 1,32 ^{1/2}
Siam	tical	22 Juni '48	f 0,26 ^{1/2}
Straits Settlements	dollar	22 Juni '48	f 1,25
Turkije	dollar	22 Juni '48	f 0,94
Belg. Congo	100 francs	22 Juni '48	f 6,053
Egypte	pond	22 Juni '48	f 10,97 ²⁾
Australië	pond	22 Juni '48	f 8,55 ^{1/2}
Nw-Zeeland	pond	22 Juni '48	f 8,60

*) Verkoopkoers

Maakt gebruik

van onze speciale rubriek „Vacatures“ voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

Vacatures

DE MAATSCHAPPIJ TOT FINANCIERING VAN HET NATIONAAL HERSTEL N.V. te 's-Gravenhage vraagt voor haar afdeling Economisch Onderzoek een

medewerker

Vereisten: bij voorkeur Ec. Drs. met ervaring op het gebied van economisch onderzoek.

Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en practijk, benevens pasfoto te richten onder lett. E.E.C. aan Nijgh & van Ditmar, Parkstraat 27, Den Haag.

C. M. C.

De Coöperatieve Melkafzet-Centrale G.A., gevestigd te 's-Gravenhage, vraagt een

bedrijfseconoom

Voor deze functie komen in aanmerking zij die door hun opleiding (b.v. economisch doctorandus of landbouwkundig ingenieur) en hun capaciteiten in staat zijn om zelfstandig bedrijfshuishoudkundige problemen van allerlei aard, zoals deze zich in een zich snel ontwikkelend bedrijf voordoen, te onderkennen en tot een oplossing te brengen.

Sollicitaties te richten tot het Hoofdkantoor der C.M.C., Amaliastraat 7, 's-Gravenhage.

Amsterdamsche Droogdok Maatschappij N.V.

gevestigd te AMSTERDAM.

UITGIFTE van f 1.000.000.— gewone aandelen,

in stukken groot nominaal f 1000.— aan toonder, ten volle delende in de winst over het boekjaar 1948 en volgende jaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor houders van gewone aandelen, openstelt op

Vrijdag 13 Augustus 1948,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur, bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage,

tot den koers van 150 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus dd. 4 Aug. 1948. Prospectussen: en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

AMSTERDAM, 4 Augustus 1948.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

N.V. BRONSWERK

AMERSFOORT

AMSTERDAM

ROTTERDAM

Afd. **Pijpleidingen**

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Warmtetechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Luchttechniek**

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Koeltechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Electrotechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Land- en Scheepsinstallaties

Verzendt per
VAN GEND & LOOS
Vervoer in één hand
door 't gehele land.

MAXIMUM SERVICE. MINIMUM KOSTEN

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per 'post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).